

Lunds universitet
Sociologiska institutionen

Städar ni så jobbar vi

– en kvalitativ intervjustudie av inställningen till köp av
svarta hushållstjänster

Författare: Terése Anving
Uppsats Soc 464, 61-80 p
Vårterminen 2005
Handledare: Göran Dahl

Abstract

Författare: Terése Anving

Titel: Städar ni så jobbar vi – en kvalitativ intervjustudie av inställningen till köp av svarta hushållstjänster

Uppsats Soc 464, 61-80 p

Handledare: Göran Dahl

Sociologiska institutionen, vårterminen 2005

Problem/Bakgrund:

År 1993 gick startskottet för den ”första omgången” av den så kallade ”pigdebatten” som kretsade kring huruvida hushållstjänster skulle skattesubventioneras eller inte. Idag är debatten återigen aktuell och frågan har allt mer kommit att framställas som ett feministiskt krav. Frågan har dock starka kopplingar till maktrelationer som grundar sig i genus-, klass- och etnicitetsstrukturer. Vad gäller den oregistrerade marknaden för hushållstjänster har den ökat i Sverige och den grupp som till största delen efterfrågar tjänsten är medelklassen varav det är intressant att studera deras inställning till fenomenet.

Syfte:

Utgångspunkten för uppsatsen är mitt intresse för hur medelklassen förhåller sig till köp av svarta hushållstjänster och uppsatsen syftar till att studera hur denna inställning och hur relationen till marginalisering av vissa grupper kan förstås.

Utgångspunkter:

Mitt material har utgjorts av djupintervjuer med fem medelålders kvinnor och män tillhörande medelklassen. Genom att förena begreppet intersektionalitet med teori om arbete i det postkoloniala samhället vill jag förstå hur underordning och dikotoma föreställningar uppstår, fortlevs och artikuleras. För att teoretiskt granska mitt material har begreppen kommodifiering, feminisering och etnifiering varit vägledande.

Slutsatser:

Uppsatsen visar på hur intervjupersonerna förhåller sig till och ser på sitt eget handlande utifrån ett individperspektiv. Deras eget handlingsätt relateras följaktligen inte till exkluderande strukturer som omger det svarta hushållsarbetet. Detta betyder att ordningar och hierarkier kommer att tas för givna och den dikotoma uppdelningen mellan ”vi” och ”dem” att fortleva.

Nyckelord: hushållstjänster, arbete, intersektionalitet, genus, klass och etnicitet

Innehållsförteckning

1. Introduktion	1
1.1 Vad har hänt och vad har gjorts – en forskningsöversikt	2
1.1.1 Sekelskiftet och framåt	2
1.1.2 ”Pigdebatten” – en het fråga	3
1.1.3 En möjlighet för medelklassen	4
1.2 Syfte och frågeställning	5
1.3 Disposition	5
1.4 Min egen positionering	6
2. Teoretiska utgångspunkter – intersektionalitet och arbete	7
2.1 Intersektionalitet som perspektiv – vad innebär det?	7
2.2 Arbete i relation till genus, klass och etnicitet	9
2.2.1 Hushållets relation till genus, klass och etnicitet	11
3. Metodologiska utgångspunkter och reflektioner	12
3.1 Om kvalitativa intervjuer	12
3.2 Valet av röster – hur och varför	13
3.2.1 Intervjupersonerna	14
3.3 Intervjusituationen – ett känsligt ämne?	15
3.4 Rollen som intervjuare	16
4. Analys av intervjuerna	17
4.1 Jämställdhet och pigdebatten	18
4.2 Vem städar bäst?	21
4.3 Arbete, värde och person	23
4.4 Tid, klass och marginalisering	27
5. Diskussion och slutsatser	29
6. Litteraturlista	33

Bilaga 1: Brev till intervjupersonerna 37

Bilaga 2.: Intervjuguide 38

1 Introduktion

Kvinnan tycker att hon inte hinner och orkar inte. ”Du får ta över” säger kvinnan och då tycker mannen att då kanske vi ska ta in en städhjälp. Det är då frågan väcks lite grann. (Hans 50 år)

Det handlar om tid och det handlar om ”jämställdhet”. Stegvis har diskussionen om införandet av skattesubventionerade hushållstjänster kommit att framställas som ett feministiskt krav. På Dagens Nyheters debattsida talar Kjell-Olof Feldt, socialdemokrat och tidigare finansminister och Stig Hadenius, medieprofessor, om en motpol till byggbranschens ROT-avdrag (DN 2005-03-24) och citatet ovan visar även det på motiv till köp av hushållstjänster som med all sannolikhet är långt ifrån sällsynta och därför också intressanta att reflektera vidare över.¹ För vem är det egentligen som är normen i och gynnas av den ”svenska jämställdheten” och på vilket sätt interagerar olika maktasymmetrier? Och främst av allt, till vems fördel och på vems bekostnad?

I den feministiska kulturtidskriften *Bang* (nr 2 1995) gjordes reportaget ”Att ha eller inte ha – feminister om pigor”. Bangs rundfrågning visade att sex av sju intervjuade feminister hade eller hade haft städerska (eller barnflicka) och att fem avlönat henne med svarta pengar. De flesta av de anställda kvinnorna hade dessutom en utländsk bakgrund. Att den oregistrerade marknaden för hushållstjänster ökar även i Sverige och att de som främst utför jobben är invandrade kvinnor som saknar uppehållstillstånd bekräftas av Arbetslivsinstitutets Anita Nyberg (2004, s. 20). Med avseende på motiv som dessa är det särskilt intressant att fråga sig hur den potentiella köpgruppen, medelklassen förhåller sig till och talar om fenomenet. Att det är just medelklassen som är av intresse bottenar i att de, till skillnad från arbetarklassen, till större del har råd att avsätta pengar för att köpa tjänsten emedan det för dem som tillhör vad man skulle kunna kalla överklassen är mer obetydligt huruvida tjänsten är vit eller svart.²

Den så kallade ”pigdebatten” har följaktligen starka kopplingar till såväl genus och klass som etnicitet.³ Utgångspunkten för uppsatsen är mitt intresse för hur ”medelklassen” förhåller sig till köp av svarta hushållstjänster. De är normen såväl som den mest potentiella

---

¹ I definitionen av hushållsarbete eller ”hushållsnära tjänster” är allt arbete som utförs i hemmet inkluderat. Det vill säga även det arbete som individer själva skulle beteckna som en fritidssysselsättning, så som till exempel trädgårdsarbete (Platzer, 2003 s. 256 f).

² Se även ytterligare diskussion i avsnitt 3.2, s. 13.

³ Det råder en viss oenighet om huruvida man ska tala om etnicitet eller ”ras”. En del menar att genom att använda sig av begreppet etnicitet essentialiseras och naturaliseras olikheter och rasistiska strukturer osynliggörs (de los Reyes och Molina, 2003 s. 316 f). Jag är medveten om problematiken men väljer ändå att använda mig av etnicitetsbegreppet.

köpgruppen, varför det är intressant att studera deras förhållningssätt i relation till den könsuppdelade och etnifierade arbetsmarknaden vilket är uppsatsens övergripande syfte.

1.1 Vad har hänt och vad har gjorts – en forskningsöversikt

För att skapa sammanhang och förståelse kommer följande avsnitt att ge läsaren en bakgrund till ämnet. Texten bör således ses som en kontextualisering av det fenomen jag har kommit att studera. Syftet är dessutom att visa på de tre dimensionernas (genus, klass och etnicitet) oskiljaktiga och avgörande betydelse för köp av hushållstjänster. Utöver detta vill jag också göra ett nedslag i vad det som utifrån den svenska kontexten har skrivits på området.⁴ Att jag inte fokuserar på den internationella forskningen har sin grund i att förhållandena vad gäller det reproduktiva arbetet i stora drag skiljer sig åt (se till exempel Anderson, 2000, Williams, 2001).

Avsnittet inleds med en kortare beskrivning av hur hushållsarbetet fördelats sedan sekelskiftet för att därefter behandla ”pigdebatten” som blossade upp efter nationalekonomen Anne-Marie Pålssons uttalande i början på 90-talet (Platzer, 2003 s. 249). Avslutningsvis görs ett antal reflektioner med avseende på debatten och den svenska jämställdhetsdiskursen och denna studien placeras i relation till tidigare.

1.1.1 Sekelskiftet och framåt

När kvinnorörelsen, i Sverige, för ungefär hundra år sedan tog fart var solidariteten med utsatta kvinnogrupper en prövning, för hur skulle de borgerliga feministerna behandla sina anställda/medsystrar utan att för den skull göra avkall på tanken att alla kvinnors ställning borde stärkas? Lisa Öberg visar i artikeln ”Ett socialdemokratiskt dilemma” på att detta inte bara var en fråga för feministerna utan också en del av hela det moderna samhällets klassproblematik (Öberg, 1999 s. 160 f). Enligt Paulina de los Reyes och Diana Mulinari var efterfrågan på hushållsarbete förhållandevis stor under 40- och 50-talet och många gånger blev det ett arbete för framförallt tyska kvinnor.⁵ De skriver att: ”inom ramen för en i övrigt restriktiv invandringspolitik var det möjligt att erhålla arbetstillstånd som hembiträde för att först efter ett år kunna söka andra jobb utan yrkesbegränsningar i Sverige” (de los Reyes och Mulinari, 2005 s. 102 f). Anlitande av denna typ av arbetskraft upphörde efterhand som ett möjligt alternativ då välfärdsstaten växte fram och det reproduktiva arbetet flyttades ut till offentliga

---

⁴ Vad gäller det internationella fältet kan till exempel nämnas; Anderson (2000), Ehrenreich och Hochschild Russell (2003), Gregerson och Lowe (1994).

⁵ Det exakta antalet kvinnor som kom till Sverige på det här viset finns det emellertid inga siffror på.

institutioner. Idag är det allmänt accepterat att kvinnor lönearbetar, men kvinnor är fortfarande de som till största delen tar hand om hushållsarbetet (Platzer, 2003 s. 256 f). I takt med den offentliga sektorns nedmontering har också efterfrågan på hushållstjänster aktualiserats och inte sällan har dessa jobb kommit att utföras av invandrarkvinnor (de los Reyes och Mulinari, 2005 s. 103).⁶ Politiska och ideologiska svängningar åt ett nyliberalt håll har också, enligt Öberg, manat väg för ”pigdebatten” (Öberg, 1999 s. 189 f).

1.1.2 ”Pigdebatten” - en het fråga

På socialdemokraternas ekonomiska seminarium i Visby 1993 ställde nationalekonomen och moderaten Ann-Mari Pålsson frågan: ”Varför inte göra hushåll till bolag?” Frågan blev sedermera startskottet på en intensiv debatt, den så kallade ”pigdebatten”. Debatten efterföljdes av boken *Finns det en markand för hemarbete?* (1994) i vilken Pålsson tillsammans med Erik Norrman utvecklar sitt resonemang om varför hushållsnära tjänster borde skattesubventioneras.

Ellinor Platzer gör en genomgång av de argument som präglade 1990-talets debatt om hushållstjänster. Genom en åtgärd som skattesubventionering antogs det att nya arbetstillfällen skulle komma att skapas samt att svarta arbeten skulle bli till vita vilket i sin tur skulle bereda väg för i synnerhet anställningar för ”invandrare”. Debatten styrdes i mångt och mycket av ideologiska undertoner och tog i huvudsak två ståndpunkter, den ena förespråkade skattesubventionering som en metod för kvinnor att bättre kunna förena föräldraskap med lönearbete, frågan framställdes därav som en jämställdhetsfråga (Platzer, 2003 s. 258 ff). Den andra ståndpunkten hävdade däremot att det skulle leda till en lyx för ett fåtal, eftersom flertalet, trots en subventionering, inte skulle ha råd att nyttja tjänsterna. Dessutom menade man att det klassystem som hushållstjänster symboliserade inte hade i ett välfärdssamhälle att göra. Utöver detta hävdade man att de redan missgynnade i samhället, såsom lågutbildade kvinnor och personer med utländsk bakgrund, skulle fastna i arbeten som förstärkte deras redan underordnade position (Platzer, 2003 s. 249 f).⁷

För att utreda frågan om skattesubventioner på hushållstjänster tillsatte den dåvarande borgerliga regeringen en utredning som resulterade i SOU 1994:43 *Uppskattad sysselsättning* där mycket stora sysselsättningseffekter spåddes vid eventuell skattesubvention. Efter det att

---

⁶ Likt de los Reyes använder jag invandrarstatus och etnicitet synonymt vilket betyder att jag ser etnicitet som en social kategori och inte en beteckning för gemensamma kulturella drag och traditioner hos en folkgrupp (de los Reyes, 2003 s. 45).

⁷ Att det främst är vissa kvinnor som hamnar i städbranschen diskuteras i Åsa Hammars *Som om vi inte finns* (2000), en reportagebok skriven ur städarnas synvinkel.

socialdemokraterna åter kom i regeringsställning tillsattes ännu en utredning som i sitt betänkande, SOU 1997:17 *Skatter, tjänster och sysselsättning*, också menade att sysselsättningen skulle öka, om än inte så drastiskt. Ingen av de båda utredningarna ledde dock till någon proposition i riksdagen. (Öberg, 1999 s. 191 f). Att något riksdagsbeslut aldrig kom till stånd hade sannolikt att göra med frågans starka koppling till genus, klass och etnicitet, vilket var särskilt känsligt för socialdemokraterna (Platzer, 2003 s. 250). Vad gäller det svarta arbetets omfattning fick Riksrevisionsverket (RRV) våren 1997 i uppdrag av regeringen att studera svart arbete och företagande i Sverige samt att kartlägga dess omfattning och struktur.⁸ Utredningen tillhandahöll dock bara siffror på hur många som sade sig ha anställt svart arbetskraft samt hur många som själva påstod sig ha arbetat svart. Riksskatteverket (RSV) bedömde däremot år 1996 att det kvittolösa svartarbetet med enklare hushållstjänster omsätter ungefär 3 miljarder kronor i svarta löner (Riksskatteverket, 2000 s.166 f)⁹ Siffran är inte helt och hållet säkerställd och det är inte heller möjligt att avgöra exakt hur många som anlitar svart arbetskraft.

1.1.3 En möjlighet för medelklassen

Platzer, som också reflekterar över de sociala konsekvenserna av efterfrågan på hushållstjänster, drar slutsatsen att den sociala kategori som efterfrågar huslig arbetskraft är medelklassen (2003 s. 263). Detta bekräftas delvis av den nya finska lagen som har inneburit att hushållen numera får dra av 60 procent av kostnaden för hushållstjänster upp till drygt 10 000 kronor om året och hushåll med två vuxna får dra av dubbelt så mycket. År 2003 var det en miljon hushåll som gjorde skatteavdrag vilket innebär att det inte kan avfärdas som enbart en tjänst för överklassen utan snarare bekräftar att det är medelklassen som har ”tjänat” på den nya lagen (Sangregorio, 2005 s. 45). Köp av hushållstjänster är följaktligen en klassrelaterad fråga där det sker en arbetsdelning mellan ”karriärkvinnan” och ”piggen”. Detta betyder att skillnader kvinnor emellan synliggörs och jämställdhetsbegreppet problematiseras. Ekonomiska förändringar åt ett nyliberalt håll har dessutom inneburit en ökad social differentiering och en syn på att det är den egna belastningen och livsstilen som berättigar köp av dessa tjänster (Platzer, 2003 s. 265 f).¹⁰

---

⁸ Svart arbete definierades av Riksrevisionsverket som: ”[...] arbete som utförs av en arbetstagarare som, trots att det skall beskattas, inte redovisas till skattemyndigheten [...]” (Skattestatistisk årsbok, 2000 s. 166)

⁹ Det bör dock påpekas att underlaget bestod av en enkät som gått ut via ett adressregister vilket betydde att till exempel städerskor som arbetade utan arbetstillstånd i Sverige blev orepresenterade eller underrepresenterade i undersökningen (Öberg, 1999 s. 194).

¹⁰ Se även Hammar (2000)

Inom ramen för ämnet har med andra ord ett antal studier gjorts. Vad gäller hushållstjänster och just svart arbete finns det dock inte lika mycket skrivet, likväl kan man hävda att det svarta arbetet är omöjligt att undvika när man diskuterar köp av hushållstjänster och skattesubventionering. I fråga om attityden till köp av dessa tjänster är det främst statistiskt material som finns att tillgå. Av den statistik som Riksskatteverket och Riksrevisionsverket har tagit fram har man förvisso tittat på acceptansen av skattefusk och svart arbete (Riksskatteverket, 2003 s. 33) men problemet med dessa studier, utöver deras tillförlitlighet, är att de inte utröner hur data kan förstås eller hur de kan relateras till andra förhållanden och möjliga relationer. Genom att fokusera på hur ett antal medelålders medelklasspersoner förhåller sig till köp av svarta hushållstjänster hoppas jag att min studie kan bidra till en ökad insikt i hur inställningen bör förstås med bakgrund i arbetsmarknadens feminisering, etnifiering och klassbundna arbetsdelning. Min analys är kritisk och målet är att studera hur inställningen också producerar och reproducerar den dikotoma uppdelningen ”vi” och ”dem”. Utifrån presentationen av forskningsläget mynnar således uppsatsens frågeställning.

1.2 Syfte och frågeställning

Den här uppsatsen tar sin utgångspunkt i fenomen som exkludering, normalisering och överordning. Till skillnad från de studier som nämns ovan är *syftet* med uppsatsen att studera hur inställningen till köp av svarta hushållstjänster och hur relationen till marginalisering av vissa grupper kan förstås. Utifrån syftet utgår uppsatsen från följande frågeställningar:

- Hur kan inställningen till anlåtande av svarta hushållstjänster hos medelålders medelklass personer relateras till genus, klass och etnicitetsfaktorer?
- Hur kan inställningen till svarta hushållsnära tjänster förstås i relation till den svenska jämställdhetsdiskursen och ”pigdebatten”?
- Hur kan inställningen till köp av hushållstjänster bidra till ett producerande och reproducerande av ett ”vi och ett ”dem”?

1.3 Disposition

Uppsatsen är indelad i fem huvudkapitel, dispositionen följs av ett avsnitt som behandlar min egen position i förhållande till mitt material och ämne samt på vilket sätt jag ser på makt, sanning och kunskap. Att detta tas upp tidigt är väsentligt eftersom utgångspunkterna påverkar arbetet i den mån att det är jag som gör urvalet och därefter tolkar det utifrån vissa teoretiska antaganden. Därpå följer teoridelen inom vilken begreppet intersektionalitet och arbete i

det postkoloniala samhället presenteras. Jag menar att dessa båda delar tillsammans är centrala för en förståelse av hur vissa grupper, till förmån för andra, marginaliseras i dagens Sverige. Efter detta följer en presentation av mitt tillvägagångssätt, kvalitativa djupintervjuer, samt ett antal metodologiska reflektioner. Texten följer således en slags trattmodell där jag från att ha diskuterat och teoretiska och metodologiska antaganden kommer in på analysen där dessa verktyg bildar en ram för det tematiskt indelade analyskapitlet. Avslutningsvis görs en sammanfattning i vilken intentionen också är att lyfta upp resultaten. I kapitlet diskuteras även hur min metod och mina teorier har fungerat i relation till det valda materialet, därutöver ges förslag till framtida forskning. I fråga om uppsatsens avgränsningar motiveras dessa i varje kapitel och avsnitt för vilka de är relevanta.

1.4 Min egen positionering

Att forska innebär att välja perspektiv och ur ett valt perspektiv granska världen. Det innebär att det finns utrymme för många olika tolkningar och förståelse av samma värld. Ytterst handlar det om genom vilka glasögon vi betraktar vårt samhälle. (Lindkvist Scholten, 2003 s. 81)

Att vara den som tolkar och analyserar ett material innebär ett stort mått av makt över vad som kommer att anses vara viktigt. I min syn på makt och tolkningsföreträde har jag tagit stort intryck av Beverly Skeggs. I sin etnografiska studie av ett antal vita arbetarklasskvinnor i England, *Att bli respektabel* har hon en utförlig diskussion om forskarens och kunskapens roll i produktionen och reproduktionen av makt och legitimitet. I denna betonar hon att det är vissa kunskaper som normaliseras, auktoriseras och legitimeras (Skeggs, 1999 s. 35 f). Därför är det viktigt att hela tiden förhålla sig kritisk till sin position som tolkare av sitt material. Således vill jag så här i början av uppsatsen poängtera det faktum att min analys och mina antaganden är sprungna ur min förkunskap.

Avgörande för hur man förhåller sig till det man studerar är ens vetenskapsteoretiska utgångspunkter, det vill säga synen på sanning och kunskap (ontologi och epistemologi). Eftersom jag anser att man aldrig kan ställa sig helt utanför den kontext man befinner sig inom är det inte heller möjligt att analysera ”verkligheten” opartiskt. Det man däremot kan göra, vilket är mitt mål, är att förhålla sig kritisk till sitt material och därmed försöka urskilja det som framställs som objektiv fakta (Alvesson och Deetz, 2000 s. 155 ff). Följaktligen är det inte min uppgift att utröna den ”sanna” verkligheten utan mitt syfte är att visa på hur mina intervjupersoner har kommit att tala om och förhålla sig till svart arbete. Jag utgår från ett

socialkonstruktivistiskt synsätt i det att jag anser att såväl genus, klass och etnicitet är diskursiva konstruktioner och menar att förståelsen av hur de interagerar är centralt för att också förstå hur relationer mellan ”vi” och ”dem” produceras och reproduceras (se till exempel de los Reyes et al, 2004, Hägerström, 2004, Skeggs, 1999)¹¹

Genom att visa på hur olika maktasymmetrier interagerar hoppas jag att kunna bidra till en ökad förståelse för hur ett ”vi” och ”dem” produceras och reproduceras. Nästkommande del kommer att behandla de teoretiska perspektiv som analysen kommer att ta sin utgångspunkt i.

2 Teoretiska utgångspunkter – intersektionalitet och arbete

Inledningsvis behandlas det, i Sverige, förhållandevis ”nya” begreppet *intersektionalitet*. Jag försöker i avsnittet att ge en introduktion till begreppet, vad det tillför och hur jag har kommit att se på och använda det. Dessutom förs ett antal kritiska kommentarer fram. I den andra delen av kapitlet tar jag upp och diskuterar *arbete* i det postkoloniala samhället och hur arbete och arbetsdelningens relation till genus, klass och etnicitet kan förstås. Avsnittet kopplas också till köp av hushållstjänster.

2.1 Intersektionalitet som perspektiv – vad innebär det?

Rather than examining gender, race, class and nation as distinctive social hierarchies intersectionality examines how they mutually construct one another. (Collins Hill, 2001 s. 62)

Föreställningen om att Sverige skulle vara världens mest jämställda land tycks djupt rotad och den ”svenska jämställdheten” har ofta setts som ett homogent och konfliktfritt fält. Dessa antaganden har dock inneburit att maktdimensionen mellan kvinnor har ignorerats eller också har ojämlikhet mellan kvinnor gjorts till ett problem som underordnats ojämlikheter mellan kvinnor och män. Begreppet kvinnor har syftat på den svenska, heterosexuella medelklasskvinnan vilket i sin tur har betytt att andra grupperns avvikelse ständigt har betonats eller att personer som inte faller inom den ovan nämnda ramen har förbisetts (de los Reyes et al , 2003 s. 14 f). Jämställdhet är således inget oproblematiskt eller inkluderande begrepp och bör därför förstås i relation till flera maktdimensioner varav ett perspektiv som synliggör dessa är av stor betydelse.

---

¹¹ Att jag antar att de är diskursiva konstruktioner betyder däremot inte att jag förnekar dess materiella konsekvenser.

Intersektionalitetsbegreppet formulerades ursprungligen för att korsa gränser mellan etnicitetsstudier och könsanalyser och blev ett kodord för forskare och praktiker som vill synliggöra kvinnors olika erfarenheter och ge rasifierade kvinnor en röst (de los Reyes och Mulinari, 2005 s. 27). Även om intersektionalitet har sin grund i den feministiska teoribildningen finns det däremot ingen anledning att avfärda andra teoretiska perspektiv. Istället har den politiska och teoretiska debatten om etnicitet inom feminismen har utvecklats i en nära och kritisk dialog med marxismen och poststrukturalismen (de los Reyes och Mulinari, 2005 s. 17).

I *Maktens (o)lika förklädnader. Kön, klass och etnicitet i det postkoloniala Sverige* (de los Reyes et al 2003) problematiseras förhållandena mellan feminism, etnocentrism och rasism. Författarna menar att jämställdheten utmärker Sverige internationellt samtidigt som den också utgör en viktig del i den svenska kulturella könsmaktordningen där vissa kvinnor, ”de andra”, systematiskt utestängs ur jämställdhetsdiskussionen (2003 s. 15). Idén om intersektionalitet grundar sig således i utgångspunkten att makt är en multidimensionell konstruktion där genus, sexualitet, klass och etnicitet är bärande principer och perspektivet synliggör hur de olika positionerna konstituerar varandra. Det handlar med andra ord inte om en hierarkisk förståelse av de tre kategorierna där en individs position bestäms av den sammanlagda summan över- och underordningsstrukturer (de los Reyes et al 2003 s. 25).¹² Genom att använda sig av en intersektionell analys belyses frågor om hur makt och ojämlikhet vävs in i uppfattningen om vad som antas vara normalt (de los Reyes och Mulinari, 2005 s. 99).

Kritiken och diskussionen som följt intersektionalitetsbegreppet har främst inriktat sig på att det finns en problematik i att för många variabler tas med och att begreppet på så sätt kommer att urholkas. Nina Lykke, menar i sin artikel ”Intersektionalitet – ett användbart begrepp för genusforskningen”, att man inte enbart kan studera en aspekt av ett fenomen (som konstruktionen av kön) men att man samtidigt bör argumentera för att välja och välja bort maktasymmetrier (2003 s. 52 f). Lykkes ansats ter sig följaktligen motsägelsefull då hon på samma gång menar att man inte ska se de strukturer som intersektionalitetsbegreppet illustrerar som additiva samtidigt som det tycks möjligt att subtrahera vissa av dem (Carbin och Tornhill, 2004 s. 113). Hon bortser därmed från intersektionalitetsperspektivets kärna, att utmana maktsitueringar och ”analysera maktens komplexa konstruktion utan att hamna i en ontologisk hierarkisering av ojämlikhet” (de los Reyes och Mulinari, 2005 s. 12). Kritiken som Johanna Esseveld för fram ter sig däremot mer kärnfull. Esseveld menar att den proble-

---

¹² Att det är de tre dimensionerna genus, klass och etnicitet som är i fokus grundar sig i dess koppling till strukturella relationer av exploatering, förtryck och (o)jämlikhet (de los Reyes och Mulinari, 2005 s. 40). Vad gäller sexualitet, som också är en dimension som utgör grunden för ojämlikhet har den inte varit lika framträdande i intervjuerna men heterosexualliteten som norm kommer emellertid att diskuteras i uppsatsens avslutande kapitel.

matik som mötte 70-talets systemteoretiker som hade svårt att (be)visa hur patriarkatet och kapitalismen interagerade möter också intersektionalitetsforskarna och det ligger en fara i att de sociala relationer som studeras inte teoretiseras i tillräckligt hög grad (Esseveld, 2004 s. 8 f). Trots kritiken anser jag att intersektionalitetsperspektivet ställer såväl kritiska som viktiga och nödvändiga frågor. Det innebär ett fruktbart angreppssätt som inte bortser från centrala problem och komplexa förhållanden och tillför därför analysen väsentliga dimensioner.

2.2 Arbete i relation till genus, klass och etnicitet

Det här avsnittet syftar till att förstå arbete i relation till genus, klass och etnicitet. För att göra det har jag valt att använda mig av marxistisk och postkolonialt influerad teori. Jag argumenterar följaktligen för att maktrelationer dem emellan producerar och reproducerar en marginalisering av vissa grupper. Begreppet arbete kommer till att börja med diskuteras i relation till klass, därefter till etnicitet och slutligen genus. Avsikten är därutöver att visa på relationen dem emellan.

Till att börja med vill jag emellertid hävda att man bör se på Sverige som en del av det postkoloniala samhället även om Sverige inte var en kolonialmakt. Inget samhälle kan ses som utanförstående av den orsaken att kolonialismens arv har stor betydelse för skapandet av identiteter i västvärldens ”mångkulturella” samhällen. Kolonialismen kan därför sägas leva i sina efterverkningar (Eriksson et al, 2002 s. 16). Att bibehålla en över- och en underordning genom att producera och reproducera skillnad är således lika aktuellt idag som under kolonialtiden.

Immanuel Wallerstein tar i *Ras, nation, klass. Mångtydiga identiteter*. (2002) sin utgångspunkt i kapitalismen för att förstå diskriminerande strukturer såsom rasism och sexism. Han menar att ett kapitalistiskt system behöver all arbetskraft det kan få, arbetet producerar varor genom vilka mer kapital kan produceras och ackumuleras. Men om man vill maximera kapitalackumuleringen blir det samtidigt nödvändigt att minimera produktionskostnaderna, så som arbetskraftens löner. Dessutom måste kostnaderna för politisk oro, det vill säga arbetskraftens protester, minimeras. För att detta ska vara möjligt är rasismen, enligt Wallerstein, den ”magiska formeln”, vilken framförallt har tagit sig uttryck genom en etnifiering av arbetskraften. Det vill säga en hierarki av yrken och ersättningar har sammanfallit med vissa sociala kriterier (Wallerstein, 2002 s. 54 f).¹³ Arbetsmarknadens *etnifiering* har inneburit att

---

¹³ Detta antagande kan emellertid ses som allt för reduktionistiskt då jag menar att rasismen inte enbart kan ses som sprungen ur kapitalismen utan också bör ses i relation till andra strukturer och föreställningar (Smith, 1998 s. 25 f)

särskilda ”arbetsnischer” för invandrare har uppstått. Med etnifiering av arbetskraften avses med andra ord ”den process genom vilken etnicitet institutionaliseras som utsorteringsgrund i arbetslivet och på arbetsmarknaden” (de los Reyes, 2000 s. 34). Rasismen är således, enligt Wallerstein, ”till för att behålla människor inom arbetsystemet, inte kasta ut dem från det” (Wallerstein, 2002 s. 56). Det samma gäller för sexismen, genom att få främst kvinnor att arbeta utan betalning upprätthålls föreställningen om att hushållsarbetet egentligen inte är ett arbete (Wallerstein, 2002 s. 56).

Genom begreppen kapitalackumulation och etnifiering tillhandahåller Wallerstein bra redskap för att förstå grundläggande samband mellan främst kapitalism och rasism men när det kommer till att förstå genusrelationer utvecklar han inte dessa i särskilt hög grad. För att ytterligare konkretisera sambanden mellan genus klass och etnicitet i relation till arbete vill jag därför även använda mig av begreppet *feminisering*. Återigen vill jag också knyta an till de los Reyes et al som poängterar att det inte är fråga om att hitta ett hierarkiskt samband mellan kategorierna genus, klass och etnicitet utan istället förstå makt som en multidimensionell konstruktion (de los Reyes et al, 2003 s. 25).

Då arbete har studerats har detta ofta skett utifrån relationen betalt respektive obetalt arbete. Det produktiva lönearbetet har genom historien främst varit förbehållet män emedan kvinnor har förpassats till den privata sfären och det obetalda arbetet. Dikotomin privat/offentligt har följaktligen varit och är fortfarande könad. För att förstå varför vissa arbetsuppgifter har kodats som kvinnliga, menar de los Reyes att det därför är nödvändigt att studera arbetsmarknaden även utifrån feminiseringsprocesser. Arbetskraftens feminisering har inneburit att så kallade kvinnoyrken har vuxit fram men då arbetsdelningen mellan kvinnor och män tidigare, till största delen, visade sig i termer av skillnader mellan hushållsarbete och marknadsarbete tar den sig idag också uttryck i form av horisontell och vertikal segregering. Det vill säga kvinnor och män är inte jämt fördelade mellan olika yrkesområden (horisontell segregering). Kvinnor och mäns positioner inom olika yrken är dessutom ojämnt fördelade (vertikal segregering), män går oftare att hitta i toppositioner medan kvinnor befinner sig längre ner i hierarkin (de los Reyes, 2000 s. 42). Eftersom det främst är likhet och särart, med mannen som referenspunkt, som har diskuterats har man gett mycket lite utrymme åt skillnader mellan kvinnor (de los Reyes, 2004 s. 192). En dikotom uppdelning mellan offentligt och privat förutsätter följaktligen ett homogent förtryck av kvinnor och bortser således från andra aspekter som rasifierings- och klasstrukturer (Anderson, 2000 s. 5). Dessa är emellertid omöjliga att bortse från om man vill förstå strukturer i vilka makten uttrycks i termer av norm och avvikelse vilket betyder att det är av största vikt att ta hänsyn till alla tre aspekterna, genus,

klass och etnicitet. Nedanstående avsnitt avser därför att ytterligare tydliggöra hur köp av hushållstjänster berörs av maktrelationer.

2.2.1 Hushållsarbete - genus, klass och etnicitet

Hushållet utgör, enligt Wallerstein, en av de centrala strukturerna i den kapitalistiska världsekonomin. Den obegränsade ackumuleringen av kapital i det kapitalistiska systemet leder med tiden till en *kommodifiering* av allting, det vill säga att allt görs till en vara.¹⁴ Hushållet är inget undantag utan har i allt större utsträckning kommodifierats, från matlagning till städning, tvätt och vård av barn. (Wallerstein, 2002 s. 143 ff). Engels skrev för mer än 100 år sedan att:

Kvinnans befrielse, hennes jämställdhet med mannen förblir en omöjlighet, så länge kvinnan förblir utestängd från det samhällsliga och produktiva arbetet och uteslutande får syssla med det privata arbetet i hemmet. [...] Och detta har först blivit möjligt genom den moderna storindustrin, som inte bara tillåter kvinnligt arbete i stor skala utan förmligen ropa efter det och som också mer och mer strävar efter att förvandla det privata husliga arbetet till en samhällslig industri. (Engels, i Nyberg, 1999 s. 31)

Idag är det däremot inte längre varuproduktionen och storindustrin som ska jämställa kvinnan med mannen. Istället ska produktionen av vissa tjänster på marknaden befria kvinnorna. Detta gäller dock inte alla kvinnor, med avseende på hushållstjänster kommer maktrelationer som tangerar såväl genus- som klass- och etnicitetsrelationer att inverka. Det betyder att vissa kvinnor har råd att köpa sig fria från hushållsarbetet och i högre grad investera i det produktiva arbetet emedan andra får utföra tjänsten (de los Reyes och Mulinari, 2005 s.102). Bridget Anderson, menar dessutom att den som utför ett betalt hushållsarbete på flera sätt skiljer sig från den som tillhör familjen och utför samma arbete. Den stora skillnaden ligger i att hushållsarbetaren fyller en roll vilken innebär att hon (eller han) reproducerar arbetsgivarens medelklasstatus (Anderson, 2000 s. 14).

Såväl rasifierings- som patriarkala strukturer bidrar till att framställa skillnader som naturligt givna och oföränderliga. Att de görs naturliga innebär också att de inte heller kommer att ifrågasättas, att vara av ett visst kön eller att komma från en viss kultur kommer följaktligen att legitimera en hierarkisk uppdelning (Brah, 2001 s. 211). Genom att etnifierings- och feminiseringsprocesser har gjorts till en naturlig del av de institutionella ramar som ska-

---

¹⁴ På lång sikt leder kommodifieringen, enligt Wallerstein, också till systemets död. Detta antagande kommer däremot inte att diskuteras vidare här.

par arbetskraftens villkor har svenskhet och manlighet konstruerats som den rådande normen (de los Reyes, 2000 s. 34). Kommodifieringen av hushållstjänster bör därför ses i relation till etnifierings- och feminiseringsprocesser där dessa legitimerar köp av hushållstjänster men också bidrar till att de kan köpas till ett lågt pris. Genom att förena begreppet intersektionalitet med teori om arbete i det postkoloniala samhället vill jag förstå hur underordning och dikotoma föreställningar uppstår, fortlever och artikuleras vilket är en central del av uppsatsen. Innan jag går in på analysen kommer jag emellertid att presentera mitt val av metod.

3 Metodologiska utgångspunkter och reflektioner

I den här delen av uppsatsen vill jag introducera läsaren till hur jag har kommit att förhålla mig till den kvalitativa intervjumetodiken. Jag vill också presentera hur och på vilka grunder urvalet av intervjupersoner har skett samt varför just dessa röster är intressanta. Slutligen vill jag föra en diskussion om såväl intervjusituationen som intervjuarrollen.

3.1 Om kvalitativa intervjuer

Den här uppsatsen baseras på kvalitativa intervjuer vilka, som Karin Widerberg skriver, främst kännetecknas av att den som intervjuar ”följer upp de delar av intervjupersonens berättelse som kan kasta ljus över personens förståelse av temat ifråga” (Widerberg, 2002 s. 16). Det går aldrig att hävda att resultaten av intervjuerna är sanna eller objektiva, tvärtom är de ett underlag för att bättre förstå ett fenomen och materialet kan i sin tur sen leda till att intressanta teoretiska resonemang kan byggas upp och reflekteras vidare över (Thomsson, 2002 s. 32). Syftet är med andra ord inte att söka någon allomfattande kunskap utan istället att få beskrivningar av den intervjuades livsvärld i avsikt att tolka det skildrade. (Kvale, 1997 s. 13). Jag menar följaktligen att de intervjuades berättelser inte går att frikoppla från samhällliga strukturer och normer och min uppgift i analysen blir därför att förhålla mig till dessa båda nivåer och studera hur de konstituerar varandra.

Valet av semistrukturerade intervjuer baseras på att jag strävat efter djup och att jag ville ge de intervjuade utrymme att känna ett visst mått av frihet inför ämnet, vilket en strukturerad intervju inte i lika hög grad hade tillåtit (Hägerström, 2004 s. 34). Samtidigt ville jag kunna styra riktningen på intervjun varav den semistrukturerade formen kom att vara lämplig. Intervjuerna var uppdelade efter teman vilka presenterades för intervjupersonerna då inter-

vjun startade, dessutom hade jag själv en checklista på delar jag ville skulle behandlas.¹⁵ Temana bearbetades således i samtliga intervjuer men även nya uppstod och förkastades. Intervjuerna kom således att vara relativt öppna och liknade ofta mer ett samtal än en utfrågningsprocess.

3.2 Valet av röster – hur och varför

I det här avsnittet vill jag redogöra för valet av intervjupersoner. Vad gäller valet av intervjupersoner har urvalsgruppen varit stor då jag har intresserat mig för hur svenska, medelålders, medelklass kvinnor och män förhåller sig till anlitanande av svarta hushållstjänster. Att urvalsgruppen är mycket stor råder det följaktligen ingen tvekan om men anledningen till att just denna grupp är intressant kommer av att de till skillnad från arbetarklassen har råd att köpa tjänster men tvärtemot överklassen inte har så mycket pengar att det skulle göra dem det samma huruvida tjänsten är vit eller svart.¹⁶ Eftersom jag är intresserad av att titta på inställningen till köp av svarta hushållstjänster har det väsentliga inte varit huruvida intervjupersonerna har eller inte har till exempel svart städhjälp. Det intressanta har istället varit hur de förhåller sig till och pratar om fenomenet.

Frågan är dock hur man ska definiera begreppen medelålders och medelklass. I valet av intervjupersoner har jag i första hand tagit hänsyn till att de kan anses tillhöra en ekonomiskt potentiell grupp av köpare och jag har därför inte sett till deras kulturella kapital.¹⁷ Jag har likt Beverly Skeggs kommit att förhålla mig till begreppet klass som en ”diskursiv, historiskt specifik konstruktion” (Skeggs, 1999 s. 16). I Skeggs studie av vita arbetarklasskvinnor var klass ett ständigt närvarande element och sättet de klassificerade sig på var avhängigt den normerande medelklassens klassificeringssystem. I hennes fall blev det därför enklare att identifiera kvinnorna genom vad de inte var (Skeggs, 1999 s. 131). I mitt fall utgör mina intervjupersoner en del av klassificeringssystemet vilket gör deras förhållningssätt intressant att analysera. Att bara studera ”de andra” innebär dessutom att man återigen bekräftar ett annorlundaskap, att studera de som utgör normen är därför ett sätt att belysa att även den är en konstruktion. Definitionen av vad som exakt utgör och avses med medelklass är dock problematisk.¹⁸ Liket Skeggs menar jag att det är lättare att definiera personer utifrån vad de inte är. Klasspositioner har i intervjuerna varit outtalade men ständigt närvarande då klasstillhörigheten kanske inte

---

¹⁵ Se bilaga 2.

¹⁶ Enligt Skeggs är ett av de mest kännetecknande dragen för den övre medelklassen att de kan bortse från pengar (Skeggs, 1999 s. 131).

¹⁷ För en definition se Skeggs (1999 s. 20 ff).

¹⁸ En mer ingående diskussion av begreppet medelklass och dess uppkomst görs av Wallerstein (2002).

uppfattas som ett problem hos dem som har privilegiet att kunna strunta i den samtidigt som den egna klassen skapas i relation till andra grupper.

Vad gäller klassificeringen ”medelålders” menar jag att denna grupp, i åldern 45-60 år är intressant då de med viss sannolikhet har uppnått en position där de tjänar mer pengar än någon som nyss har kommit ut på arbetsmarknaden. Gruppen är dessutom, enligt Riksskatteverkets rapport ”Allmänhetens syn på skattesystemet, skattefusket och myndigheternas kontroll”, överrepresenterad då man frågat huruvida man känner någon som anlitat svart arbetskraft (2003 s. 36) vilket ytterligare bekräftar den som intressant att studera. I nästkommande avsnitt kommer personerna som har intervjuats att presenteras närmre.

3.2.1 Intervjupersonerna

Sammanlagt har fem personer, tre kvinnor och två män, intervjuats och alla har getts fingrade namn. Tre av dem kom jag i kontakt med genom vänner till familjen, en av dem var en väns släkting och en var en bekants arbetskamrat. De bor alla, utom en som bor i mellersta Halland, i Malmö - Lund området och deras ålder varierar mellan 48 och 57 år. Samtliga jobbar heltid och definierar sig själva som tillhörande medelklassen. Av de fem har tre av dem akademisk examen och två av de fem har uppnått en chefsposition. Vad gäller deras familjeförhållanden är tre av dem gifta, en är skild och en ensamstående, vilket kan anses bringa en viss spridning till materialet. Nedan följer en kortare presentation av personerna.

Kristina är 48 år och arbetar som sjuksköterska. Hon är frånskild och idag bor hennes barn, två pojkar som är 13 och 17 år gamla, hos henne varannan vecka. *Kristina* bor i ett radhus och har en liten trädgård. Eftersom hon arbetar mer än heltid, har hon sedan två år anställt en äldre kvinna som kommer och städar varannan vecka. *Agneta* är 57 år gammal och ensamstående. Hon bor i en tvåa och sköter själv allt hushållsarbete. Hon arbetar heltid på ett stort företag som administratör men har ingen akademisk examen. *Bert* är 54 år och är personalansvarig på ett företag. Han har ingen universitetsutbildning utan har jobbat sig uppåt inom företaget. *Bert* bor i en villa tillsammans med sin fru, som jobbar lite mindre än heltid, och deras 18-årige son. Deras andra två barn, en dotter och en son är utflugna sen ett antal år tillbaka. Hans fru har tidigare velat anställa någon som kan sköta städningen vilket *Bert* däremot motsagt sig. *Hans* är 50 år och bor i en villa tillsammans med sin fru och tre barn, en 19-årig dotter och ett tvillingpar, en pojke och en flicka som är 16 år gamla. Hans är utbildad civilekonom och har tidigare varit avdelningschef på företaget där han arbetar. Hans fru jobbar likt han själv heltid. Familjen har i flera år haft svart städhjälp men har det inte längre då de

ansåg att det blev för dyrt. *Anette* är 55 år gammal och jobbar som ekonom på ett företag. Hon bor i en villa tillsammans med sin man som är konsult och de jobbar båda heltid. Eftersom han är egen företagare är han ofta borta under veckorna. Deras två barn, en dotter som är 23 år och en son som är 25, har båda flyttat hemifrån. Under en tid när Anette och hennes man var unga och satsade på karriären hade de svart städhjälp men idag hjälps de åt med hushålls- och trädgårdsarbetet.

Efter den här presentationen av intervjupersonerna kommer nästa avsnitt att behandla intervjusituationen och hur jag har kommit att förhålla mig till och hantera det förhållandevis känsliga ämnet.

3.3 Intervjusituationen - ett känsligt ämne?

Att vissa ämnen är mer känsliga än andra att prata om är något som sociologen David Wästerfors tar upp och reflekterar över i sin avhandling *Berättelser om mutor*. Han diskuterar dels det faktum att det kan anses vara ett metodologiskt problem då motvilliga respondenter kan ge luckor i materialet, och att en del dessutom kan överdriva sina erfarenheter i syfte att visa på mod och oberoende (Wästerfors, 2004 s. 225). När jag började med mina intervjuer var jag orolig över att det skulle bli svårt att få mina intervjupersoner att vilja prata om ämnet eftersom att det i de flesta fall anses vara moraliskt fel att köpa svarta tjänster och kanske särskilt svarta hushållstjänster. I vissa fall var min oro berättigad, särskilt ovilliga var intervjupersonerna att tala om hur mycket olika tjänster var värda. De svarade då ofta kortfattat och tveksamt och ville prata om något annat. I huvudsak anser jag dock att de var villiga att delge mig sina erfarenheter och sin inställning.

Riksskatteverket (RSV) skickar sedan ett par år tillbaka regelbundet ut en rikstäckande enkät där man tittat på allmänhetens attityder till skattesystemet. Bland annat har man i enkäten ställt frågor om de svarandes tänkbara skattefusk. Eftersom det inte har gett så mycket att ställa direkta frågor om fusk har man istället valt att omformulera frågorna till kännedom om andras fusk (Riksskatteverket, 2003 s. 31). Att tala om andras förmodade fusk blev också ett sätt för mig att få mina intervjupersoner att tala om svartarbete. Istället för att ställa frågan med avseende på vad de själva ansåg började jag med att fråga hur de trodde att folk i allmänhet förhåll sig till fenomenet. Detta visade sig vara ett bra upplägg då de efter en stund kom att tala i termer av ”jag” eller ”vi” istället för att tala om ”man”. För att ytterligare mana intervjupersonerna att tala om fenomenet inleddes intervjuerna med att vi talade om hur hushållsarbete såg ut hemma och hur de skulle vilja att de såg ut. I samband med detta nämnde

de ofta att de hade haft eller hade funderat på att skaffa till exempel städhjälp. Vad gäller problematiken kring frågornas utformning och huruvida de är ledande eller ej har jag som intervjuare försökt att ställa öppna och berättarvänliga frågor men inser samtidigt att jag är en del i kunskapsproduktionen. Jag har även tagit intryck av Steinar Kvale som menar att eftersom intervjun är ett samtal där ”data” framkommer i den mellanmännsliga relationen mellan intervjuare och intervjuperson är det centrala inte huruvida frågorna är ledande eller inte. Det centrala är istället vart frågorna ska leda och huruvida de kommer att föra analysen i relevanta riktningar och skapar ny intressant kunskap (Kvale, 1997 s. 146).

I fråga om tveksamheter beskriver Wästerfors hur tvetydiga svar inte måste anses vara något enbart negativt utan att det också är en del av fenomenet och att tveksamheter kan vara intressanta i sig. Han skriver att ämnets känslighet och intervjuernas innehåll inte ska betraktas som en källa till förvridning utan istället bör ses som innefattande i materialet, hur man talar om något är således det intressanta. Både återhållsamhet och skrytsamhet kan därför betraktas som en del av vad, i mitt fall, svart arbete betyder, det vill säga två sidor av samma mynt. Dessutom är det intressant att studera när ämnet anses vara och inte vara känsligt (Wästerfors, 2004 s. 226 f). Jag menar dessutom att man bör ställa sig frågan om de som jag intervjuade var särskilt negativa eller positiva till anlitanande av svart arbete och därför kände sig mer manade att vara med i studien. Då intervjupersonerna visade sig ha delvis skilda uppfattningar om fenomenet anser jag inte att detta var ett problem.

3.4 Rollen som intervjuare

I den kvalitativa intervjun är syftet att använda sig av mötet som uppstår mellan den som intervjuar och den som blir intervjuad, forskaren är därmed själv ett viktigt redskap. När jag skulle börja med intervjuerna överhopades jag med en mängd farhågor över hur intervjupersonerna skulle uppfatta och acceptera mig. För att introducera mina intervjupersoner till uppsatsen fick de alla ett kort brev om vad uppsatsen skulle handla om och varför jag ansåg att ämnet och deras deltagande var intressant och värdefullt.¹⁹

Intervjuarsituationer är lika fyllda av maktspel och fördomar som alla andra situationer i samhället. Ibland är maktskillnaderna påtagliga för båda parter och ibland att det enbart är den ena parten som är medveten om skillnaderna. (Thomsson, 2002 s. 96 f). Den som intervjuar befinner sig å ena sidan i en överordnad position då denne i slutändan har tolkningsföreträde (Skeggs, 1999 s. 50 f). Positionen som tolkare av materialet menar jag aktualiseras än

---

¹⁹ Se Bilaga 1.

mer vid studier av ett känsligt ämne eftersom det alltid finns en risk att intervjupersonerna säger det som de tror att den som intervjuar önskar att höra. Trots existerande maktskillnader är det emellertid ytterst viktigt att skapa en trygg stämning och förmedla rätten att uttrycka sin åsikt till intervjupersonen (Thomsson, 2002 97 f). Jag upplevde i intervjusituationen att min egen medelklassbakgrund var en faktor som kom att påverka skapandet av en trygg stämning. Detta eftersom jag sedan tidigare hade en viss insikt i hur gruppen kunde tänkas förhålla sig till fenomenet och på så vis inte föreföll ”främmande” för intervjupersonerna.²⁰

Å andra sidan kan den som blir intervjuad ha övertag på grund av faktorer så som, kön, klass, etnicitet, utbildning och liknande. Vad gäller intervjuarrollen fann jag den stundtals problematisk, särskilt var detta fallet när jag intervjuade männen eftersom jag vid de tillfällena upplevde att jag som ung kvinna befann mig i ett underläge, att vi dessutom befann oss på deras arbetsplats gjorde relationen än påtagligare för min del. Att intervju personer på deras arbetsplats kan följaktligen anses vara problematiskt, samtidigt hade det också vissa fördelar då det innebar att intervjupersonerna själva kom att känna sig bekväma vilket också gjorde det lättare för dem att prata.

Utifrån den presenterade kombinationen av metodologiska och teoretiska insikter har jag skapat mig vad som kan kallas en tolkningsrepertoar (Alvesson och Deetz, 2000 s. 204). Den markerar gränsen för vad som kan åstadkommas av materialet, som i sin tur bygger på den egna förmåga att tolka, vilket är vad nästkommande del, analysen, kommer att ge prov på.

4 Analys av intervjuerna

Inledningsvis vill jag presentera hur analysen har utformats eftersom jag menar att detta är viktigt för att läsaren ska kunna ta ställning till det skrivna. Jag vill dessutom peka på vikten av att se till motsägelser och hur olika diskurser tangerar och går in i varandra. De existerar med andra ord inte fristående från varandra utan tvärtom i relation med varandra.

Efter att ha läst de utskrivna intervjuerna ett stort antal gånger och på så vis ”lärt känna materialet” påbörjades arbetet med att upptäcka likheter, skillnader och nyanser. Med hjälp av mina teoretiska och metodologiska redskap delade jag upp analysen i teman som jag menar varit väl framträdande i intervjuerna. De olika temana är i tur och ordning; *Jämställdhet och ”pigdebatten”*, *Vem städar bäst?*, *Arbete, värde och person* och avslutningsvis *Tid, klass och*

---

²⁰ Vår gemensamma klassbakgrund kom även att avspeglats i uttryckssättet och gemensamma språkliga koder vilket också bidrog till en tryggare stämning.

marginalisering. Gemensamt för de olika temana är att de alla knyter an till relationer som rör såväl genus och klass som etnicitet vilket också betyder att de gränsar till och går in i varandra. Genom att fråga sig hur intervjupersonerna ser på jämställdhet och konsekvenserna av pigdebatten, hur relationen mellan arbete och person samt mellan tid och klass kan förstås hoppas jag att kunna visa på hur inställningen till svart arbete bör förstås i relation till olika maktrelationer. Syftet är med andra ord inte att moralisera över hur intervjupersonerna ser på hushållsarbetet utan snarare att visa på hur olika maktstrukturer, gör avtryck i deras förhållningssätt.

Vad gäller citaten är de utvalda på grund av sin tydlighet och bör därför ses som en tendens i materialet som helhet.

4.1 Jämställdhet och ”pigdebatten”

Ett ”renodlat feministiskt spörsmål” kallar folkpartisten Birgitta Ohlsson debatten om huruvida hushållstjänster ska skattesubventioneras eller inte (2005 s. 57). Att främja jämställdheten har varit ett vanligt förekommande argument i den så kallade ”pigdebatten”, men frågan är huruvida det egentligen är en feministisk fråga? Med avseende på jämställdhetsretoriken är det därför intressant att reflektera och analysera över hur mina intervjupersoner har kommit att tala om och förhålla sig till hemmet som arbetsplats och argument som rör jämställdhet. Härefter menar jag att det främst finns två aspekter att teoretisera. Den första och inledande avser hur intervjupersonerna ser på sin egen situation, på vilket sätt de anser att jämställdheten kan förbättras och hur deras förhållningssätt interagerar med ”pigdebatten”. Den andra aspekten handlar om begreppet jämställdhet, vad och vem inkluderas av intervjupersonerna, och hur kan deras förhållningssätt förstås i relation till den rådande samhällseliga diskursen?

Till att börja med vill jag visa på hushållet som en feminiserad arbetsplats och hur inställningarna till hushållsarbetet ser ut. De flesta av intervjupersonerna hävdade att de är nöjda med sin situation, i alla de fall där intervjupersonerna bor tillsammans med sin partner delar man till ganska stor del på hushållsarbetet, fortfarande är det dock kvinnorna som tar det största ansvaret men motiven skiljer sig åt. Ett vanligt förekommande argument framförs av Hans som säger så här:

Jag har varit gift i snart 25 år och man kan ju inte dela på allt, det fungerar inte när man har tre barn. Vi gjorde det innan vi hade barn, vi tyckte om att göra saker och ting tillsammans. Men nu är det mer att göra saker så rationellt som möjligt. Vem som sen gör det har mindre betydelse. (Hans 50 år)

I fråga om arbetsdelning talar Kristina inte om rationalitet utan om biologiska faktorer:

Jag tror så här, jag tror inte att männen gör mindre i hemmet än vad kvinnorna gör, men jag tror att vi gör olika saker och vi är bättre på vissa grejer och jag tror att det är genetiskt medfött faktiskt tror jag det. Vi ser olika saker, det som just vad gäller hushållsarbetet i hemmet då. Det jag ser och stör mig på det blir ett problem för mig, det blir inte ett problem för honom då för han ser inte det och då blir det inget problem. Och då för att eliminera det problemet för mig så att inte det ska bli något slags upphov till tjat och gnabb och gnäll så kanske jag kan göra av mig det. (Kristina 48 år)

Infallsvinklarna som intervjupersonerna ger uttryck för är intressanta av just den anledningen att de speglar olika inställningar till hushållsarbetets uppdelning i relation till kön. Trots att arbetsdelningen mellan kvinnor och män idag inte är lika uppdelad mellan hushålls och marknadsarbete är hemmet en i högsta grad feminiserad plats där kvinnorna fortfarande tar det största ansvaret (de los Reyes, 2000 s. 34). Oavsett om man som Kristina inte anser att det är ett problem, utan snarare att uppdelningen är av naturen given, eller likt Hans menar att det är en fråga om att vara rationell och följaktligen inte alls har med kön att göra problematiseras inte uppdelningen av arbetet. I så väl Kristinas som Hans fall handlar det dock om att finna åtgärder och i inget av fallen är det ett alternativ att mannen gör mer, Hans menar tvärtom under intervjuens gång att det är när det kommer på tal som man börjar diskutera städhjälp. Eftersom intervjupersonerna överlag anser att det är svårt att hinna med hushållsarbetet när båda dubbelarbetar söks alternativa lösningar. Tendensen är i stort sett genomgående, lösningar söks ”utifrån” och i princip alla menar att en eventuell skattesubventionering skulle främja jämställdheten i hemmet:

Och det är klart att kan man lyfta ut dem [om hushållsarbetet, min anmärkning] så blir det ju lite mer jämställt. (Hans 50 år)

Alltså egentligen tycker jag att man ska ha en politik som gör att folk som vill anställa för hushållsarbete inte ska behöva en himla massa skatt och sociala avgifter, utan till lite lägre kostnader för att kunna. (Agneta 57 år)

Utifrån Hans citat tycks det med andra ord som att hushållsarbetet de facto har en avgörande betydelse för jämställdheten i hemmet, inte hur andra maktförhållanden påverkar hushållsarbetet. Agneta ger däremot uttryck för en politisk åsikt i vilken hon menar att det är systemet som borde förändras, inte att traditionella makthierarkier inom familjen borde ifrågasättas.

Kvinnors underordning kan till en del förklaras utifrån ekonomiska faktorer och mäns tilläggande av kvinnors obetalda arbete är därav en i högsta grad aktuell aspekt (Platzer, 2003 s. 253). Med bakgrund i kvinnors underordning tycks det som att det blir aktuellt att anställa någon annan för att utföra till exempel städningen när det obetalda arbetet från kvinnornas sida minskar. Detta betyder att jämställdhetsbegreppet som sådant i grunden inte kommer att problematiseras. Detta belyses också av de los Reyes och Mulinari som menar att diskussionen om hushållsarbetet i Sverige har kommit att handla om vem som behöver dem och inte vem som utför dem. ”I den svenska diskussionen är tillgången på hushållstjänster inte i första hand en fråga om klass och/eller etnisk exploatering. Efterfrågan på hushållstjänster motiveras av jämställdheten och kvinnors rättigheter att förverkliga sig genom yrkesarbete.” (2005 s. 102) Att inte ifrågasätta makthierarkier kan betyda att lösningar ”utifrån” både aktualiseras och legitimeras, så som köp av svarta hushållstjänster. Då arbetsdelningen mellan män och kvinnor i hemmet däremot diskuteras utifrån begreppet feminisering görs makthierarkierna mer synliga och lösningen blir inte lika enkel. Genom att se bortom kvinnor som hegemonisk grupp problematiseras jämställdhetsbegreppet och relationen mellan den privata respektive den offentliga sfären. Även motsättningar mellan kvinnor beroende på klassbakgrund och etnisk tillhörighet blir då centrala och frågan om på vilket sätt underordningsvillkor skapas aktualiseras (de los Reyes, 2004 s. 190). Medan den svenska kvinnan frigörs från en del av det obetalda arbetet inom den privata sfären, vilket då anses leda till ökad jämställdhet, kommer underordnade grupper att ersätta henne. Med avseende på intervjupersonernas inställning till köp av hushållstjänster som en väg för att främja jämställdheten blir detta särskilt intressant:

Men är de ändå här så vill de ju ha någonting att göra och det är väl bra att de får ett jobb och det är väl bättre det. Att de kommer in så att säga och har lite erfarenheter och referenser. Det blir ju lättare att komma igång sen på andra jobb också ju. (Anette 55 år)

Ännu en positiv aspekt med att skattesubventionera, menar Anette likt Anne-Marie Pålsson och Erik Norrman (1994), är att det skapas fler jobb och att dessa kan vara ”en väg in” för vissa grupper. Invandrare förutsätts således bli mer eller mindre nöjda med ett jobb, oavsett om det är ett jobb de är utbildade för och intresserade av eller inte. Det är följaktligen inte bara jämställdheten som skulle främjas av att hushållstjänster skattesubventionerades, det antas också att arbetsmarknaden och även den så kallade ”integrationen” skulle påverkas positivt. Uttalandet aktualiserar således frågans koppling till den etnifierade arbetsmarknaden

och ett producerande och reproducerande av den dikotoma föreställningen ”vi” och ”dem”. Den etnifierade arbetsmarknaden tas ofta för given och underbetalda lågstatus jobb anses automatiskt ”gynna” marginaliserade grupper. Wallerstein skulle, enligt min tolkning, hävda att det ligger i den kapitalistiska ekonomins intresse, att systemet bygger på en ständig kapitalackumulering. Den etnifierade arbetsmarknaden har, enligt honom, gjort det möjligt att hävda att vissa jobb är mer ”lämpade” för vissa personer (Wallerstein, 2002 s. 52 ff). ”De andra” kan följaktligen utgöra den arbetsreserv som den kapitalistiska ekonomin kräver. Att en viss ordning normaliseras och tas för given innebär också en form av maktutövande som kännetecknas av en samhällelig konsensus över vad som antas vara det, rätta, naturliga och möjliga (de los Reyes och Mulinari, 2005 s. 43). Att invandrare således skulle passa bättre, eller nöja sig med vissa arbeten och löner kommer, om dessa antaganden och maktdimensionerna bakom dem inte ifrågasätts, att antas vara berättigade.

Utifrån det här inledande temat som har aktualiserat frågans koppling till argument om hur jämställdheten i hemmet kan främjas följer nästa avsnitt som framhåller hur vissa personer antas vara mer attraktiva än andra att anställa.

4.2 Vem städar bäst?

I det här avsnittet vill jag belysa hur intervjupersonerna har resonerat kring vem de kan tänka sig att anställa och varför. Under intervjuernas gång kom tillit att vara ett begrepp som intervjupersonerna ofta kom tillbaka till. Av den orsaken anser jag det vara av vikt att reflektera ytterligare över hur intervjupersonerna förhåller sig till tillit och hur ett ”vi” och ”dem” produceras och reproduceras i termer av förtroende.

Till att börja med vill jag emellertid fokusera på vad som avses med tillit och varför tillit har en sådan central betydelse:

Jag måste veta vem det är som jag betalar svart och att det är någon jag litar på. Det är inte något jag vill skylta med. Jag tycker inte riktigt om det. Sen ibland så bedrar snällheten visheten. (Hans 50år)

[...] den här kemin, om det är en person jag kan lita på. För jag är kanske inte där när den personen ska göra jobbet och då måste jag känna att den här personen, att här finns en kommunikation, den här kan jag lita på och gör ett bra jobb. (Agneta 57 år)

Att man måste ha ett förtroende för den som man ska släppa in i sitt hem är följaktligen en viktig aspekt för intervjupersonerna. Detta är emellertid inte ett faktum så intressant i sig utan

det intressanta är istället vem det är man litar på. Denna syn tycks förhållandevis samstämmig och illustreras nedan:

A: [...] Alltså jag tror nog att en del skulle föredra att anställa en äldre dam. Ja lite van vid det här med hushållsarbete och kanske lite mer noggrann. Det behöver inte vara så, men ja.

T: Tror du att man skulle känna likadant om det var någon med svensk bakgrund eller annan bakgrund?

A: Alltså jag tror nog att de flesta hade valt någon med svensk bakgrund just för den här rädslan.

T: Att det handlar om tillit?

A: Ja, jo. [...] (Agneta 57 år)²¹

Ja just vad det gäller städning så ser ju jag en kvinna som bättre än en man. Därför att man ser olika saker och en kvinna som dessutom är fullt frisk och orkar men samtidigt har varit med ett tag så känner jag att jag kan lita på henne. Ordning och reda. (Kristina 48 år)

Vad gäller kön och hushållsarbete är en äldre dam i flera av de intervjuades ögon att föredra. Tidigare har inställningen till hushållsarbetet som en feminiserad arbetsplats diskuterats, vilken återigen aktualiseras här. Kvinnor antas på grund av sitt kön att kunna jobbet och äldre kvinnor antas dessutom vara ansvarsfulla. Vad gäller etnicitet kom även denna aspekt att aktualiseras, dels genom att en del intervjupersoner, så som ovan, refererade till ”de andra” som några man kände viss rädsla inför, men också genom det tysta antagandet att ”den äldre kvinnan” var svensk.

Med avseende på etnicitet och förtroende är det också intressant att fundera vidare över hur intervjupersonerna i andra avseenden förhöll sig till etnicitet. Ett antal gånger kom flera av dem att tala om ”polackerna” som de som kommer till Sverige för att arbeta svart under ett antal månader. Arbetena som utfördes var, enligt intervjupersonerna, inte främst städning utan till exempel målning, byggarbeten och bärplockning. I anslutning till ”polackerna” menar jag att den mest väsentliga aspekten där är hur vissa egenskaper knyts till en viss grupp och hur gruppen görs till en stereotyp. Vad gäller intervjupersonernas inställning till ”polackerna” skiftade den och olika personer knöt olika egenskaper till den så kallade gruppen:

De jobbar hårt, de är kanonduktiga och resultaten blir utmärkta och de får ut vad de vill ha och de som anställer dem får vad de vill ha. [...] Och det är också folk som har varit i området länge och man har sett att de på inget sätt missköter det eller inget. Och jag skulle inte dra mig en sekund för att använda dem. (Kristina 48 år)

---

²¹ Markeringen ”T” betyder att det är jag som ställer frågan.

Jag skulle nog akta mig för det, personligen. Sen kan jag inte riktigt. Nu är det ju fördomar igen, kanske då mot. Ja men det är ju lite så att man, men de kommer hit och gör sitt jobb. Innan det gäller den typen av jobb, innan det gäller städning så vill jag ju veta vem den personen är. (Bert 54 år)

Kristina och Bert har följaktligen olika uppfattningar om vad som utmärker ”polackerna”, intressant att se är däremot hur de oavsett uppfattning knyter an till tillit. Hos Kristina knyts positiva egenskaper till ”polackerna” och de har ”bevisat” att de är att lita på. Bert anser däremot att det finns en skillnad beroende på om det handlar om inomhus- eller utomhusarbete. Att släppa någon ”främmade” innanför dörrarna kräver mer tillit. Beroende på arbetsuppgift existerar det följaktligen olika föreställningar om vem man kan tänka sig att anställa. Även mellan grupper existerar skilda uppfattningar:

Jag vet inte om jag skulle lita på polackerna på det viset. [...] Jag vet inte. Jag har inte den känslan för dem på samma vis. Därför att jag har en känsla av att de ser mer bara på pengarna, de tjänar pengar. Men om jag hade tagit en som var från ett asiatiskt land så känns det mer som att de gör ett bra jobb. Deras mentalitet är det, de är arbetsamma, arbetsvilliga. Polacker är mer, tjäna pengar, dollartecken i ögonen. Förutfattad mening. (Agneta 57 år)

I citatet knyts olika grupper till olika egenskaper, egenskaper som antas bero på en grupps mentalitet. de los Reyes och Mulinari skriver; ”Kategoriseringstänkandet och renodlade kategorier essentialiserar sociala egenskaper och placerar ojämlikhet och maktutövande utanför politikens räckvidd. Fixerade och homogena kategorier som kön, klass och ”ras” osynliggör ojämlikhetens historiska orsaker och dess sociala konstruktion.” (2005 s. 127). Kategoriseringstänkandet i dess vardagliga form uttrycks i citatet (även om Agneta också inser att hennes åsikt inte är helt ”rumsren”). ”Asiater” antas ha en annan mentalitet än ”polacker”, de är mer att lita på och de gör inte bara arbetet i syfte att tjäna pengar så som ”polackerna” vilka antas vara lite mer opålitliga. I skapandet av ett ”vi” och ett ”dem” utövas makten genom att grupper klumpas samman och fixeras, därigenom skapas essentiella kategorier med skilda behov och intressen (de los Reyes och Mulinari, 2005 s. 127). Gemensamt för dessa former av maktutövande är att de utmanar universalismens grundläggande princip om människors lika värde (de los Reyes och Mulinari, 2005 s. 45) vilket i sin tur är utgångspunkten för nästa avsnitt.

4.3 Arbete, värde och person

Ett ”riktigt” arbete är avlönat och värderas i relation till arbetskraftens värde på arbetsmarknaden, det vill säga till vilket pris det kan köpas och säljas. Vi vet däremot att det här inte stämmer eftersom en stor del av det arbete som krävs för individens och samhällets överlevnad, så som hushållsarbete, är obetalt (de los Reyes och Mulinari, 2005 s. 106). Att hushållsarbetet, trots tekniska hjälpmedel, fortfarande är ett tungt och arbetsintensivt jobb råder ingen tvekan om. Hushållstjänster är del av en sektor där arbetet existerar såväl formaliserat som icke formaliserat, det vill säga det existerar både ”vitt” och ”svart”. Oavsett vilket har hushållet, som Wallerstein menar, i allt högre grad kommodifierats och då hushållstjänster idag går att köpa på en marknad, formaliserad eller inte, betyder det också att de har ett pris (Wallerstein, 2002 s. 148). Med anledning av detta är det av vikt att analysera inställningen till värdet av hushållsarbetet men också beroende på vem som utförde arbetet.

Att köpa svarta tjänster anses i allmänhet vara ”fult” och det gäller i synnerhet för köp av svarta hushållstjänster. Intervjupersonerna menar alla att de gärna skulle ha anlitat vit arbetskraft om de bara skulle ha haft råd och att köpet av svarta tjänster främst är avhängiga priset:

Alltså det handlar ju om pengar tycker jag. [...] Om man ska välja mellan att anställa någon svart eller vitt det beror ju på prisskillnad, hur mycket är jag beredd att betala. Man kan ju fundera på, hur mycket mer är jag beredd att betala för att få det vitt. Jag skulle nog betala lite mer. Jag skulle ju inte betala dubbelt så mycket för att får det vitt. (Anette 55 år)

Följaktligen kan hushållsarbetet vara värt tillräckligt mycket för att man ska vilja betala för det, samtidigt är det inte värt så mycket att man ska vilja betala marknadspriset.²² Vad gäller frågan om värdet av hushållsarbetet skiljer sig åsikterna åt vilket exemplifieras med två citat:

Jag tycker att allt arbete som görs i hemmet är värt mycket mer än vad som betalas för idag, det tycker jag. (Kristina 48 år)

Nja, inte särskilt mycket eftersom att alternativet är att man ska göra det själv. (Hans 50 år)

Det råder med andra ord till viss del skilda åsikter i vad det är värt att betala för hushållstjänster. För Kristina är hushållsarbetet värt mer än vad som betalas för det emedan det för Hans handlar om att få jobbet till ett så billigt pris som möjligt, vilket han också påpekar ett antal gånger under intervjun. Härav kan man ställa sig frågan om de olika inställningarna har med

---

²² En ungefärlig summa för köp av vita hushållstjänster ligger runt 340 kronor per timme (www.hemfrid.se)

erfarenhet att göra. Som tidigare konstaterats är hushållet en i högsta grad feminiserad arbetsplats vilket också torde ha betydelse för hur arbetet kommer att värderas (Platzer, 2003 s. 256). Då kvinnor traditionellt sett är de som har utfört hushållsarbetet, vilket också är fallet hos mina intervjupersoner, kan de möjligen också förväntas uppskatta det i högre grad.

Utifrån antagandet om att vissa grupper marginaliseras är det väsentligt att reflektera över hur intervjupersonerna talar om och förhåller sig till lön beroende på arbetskraftens härkomst. Bert säger så här om huruvida han uppfattar att gemene man är beredd att betala någon mer och någon annan mindre:

[...] Jag tror att folk i allmänhet anser att man kan betala dem [avser utländsk arbetskraft, min anmärkning] mindre och det är ändå mer för dem än vad de tjänar hemma. Och det är ju fullt på ett sätt kan man tycka men jag tror, jag skulle aldrig komma i den situationen. Men jag tror att det resonemanget är vanligt förekommande. Om det är nu är städning eller de bygger eller målar eller plockar bär. Deras lön är ju säkert mindre än vad om skulle ha anlitat en svensk. Det är ju så. (Bert 54 år)

Citatet exemplifierar hur olika maktasymmetrier interagerar och hur arbetsmarknadens etnifiering, som Wallerstein menar, är avhängig klasstrukturer (Wallerstein, 2002 s. 54). Oavsett huruvida man anser att den ena relationen ger den andra eller inte är det emellertid att konstatera att de två inte går att separera från varandra. Å ena sidan tycker Bert att det är fullt att betala vissa människor mindre än andra och han poängterar också att han inte tror att han själv skulle komma i den situationen. Samtidigt tror han att det är ett vanligt förekommande fenomen hos andra (i betydelsen, svenskar). Relationen mellan svenskar och invandrare blir således påtaglig, för svenskar, menar han, hade man inte betalt lika lite. Det är emellertid inte bara relationen mellan svenskar och invandrare som är närvarande, även klassaspekten är centralt. För att man ska kunna tala om ett ”vi” och ett ”dem” förutsätts en hierarkisk relation och i det här avseendet betyder det att förhållningssättet baseras på att den ene parten har råd att ”köpa” den andre. Den hierarkiska relationen mellan arbetsgivare och arbetstagare uppmärksammas av de los Reyes och Mulinari som argumenterar för att vi i takt med avregleringar i ekonomin och nedmonteringen av den offentliga sektorn i Sverige har kunnat skönja en transnationell informell marknad för bland annat hushållstjänster. Den informella marknaden innebär inte bara konsumtion av billiga varor från fattiga länder utan också tillgången till billiga tjänster utförda av mindre välbeställda människor (de los Reyes och Mulinari, 2005 s. 107).

Den så kallade transnationella marknaden tog sig, i intervjupersonernas fall, främst utryck genom att de talade om ”polackerna” och främst om ”polackerna” som någon annan anställde. Hans som tidigare under intervjun menat att man anställer svart arbetskraft av rent egoistiska skäl, att det handlar om att få det så billigt som möjligt säger med avseende på utländsk arbetskraft:

H: Det är möjligt att man kan känna att man utnyttjar viss arbetskraft.

T: På vilket sätt då?

H: Därför att man betalar normalt sett bättre. Men samtidigt kanske man också känner att man hjälper dem.

T: Att man gör dem en liten tjänst?

H: Ja, eller inte att man gör dem en tjänst så men att man vet att de behöver pengarna.

T: Det blir mer för dem ändå?

H: Ja det blir ett mervärde för dem att komma hit och jobba för den låga lönen. (Hans 50 år)

Motivet ”att göra någon en tjänst” var Hans däremot inte ensam om att framföra utan det tycktes tvärtom vara förhållandevis vanligt förekommande. Ännu en åsikt som framträdde hos flertalet intervjuade var att situationen skulle gynna båda parter. Så här säger Bert:

Så ska det ju vara, eller är det ju ofta, att båda ska vinna på det, eller se lite vinning i det. (Bert 54 år)

Att mena att lönen kan skifta beroende på vem som anställs betyder att inställningen till lön är avhängig vem som anställs. Därav är det inte enbart arbetet som värderas utan i förlängningen också personen och det så kallade ”behovet” av pengarna. Att de olika lönerna legitimeras genom att man anser att båda gynnas av situationen är dock problematisk eftersom relationen fortfarande bygger på att den ena parten köper den andres arbetskraft. Klassrelationer och nationstillhörighet kommer således att förstärka det hierarkiska maktförhållandet. Dessutom, genom argument som betonar medlidande och lön som gränisar till allmosor utövas arbetsgivarens makt. Argument som de ovan måste således ses i relation till maktrelationer som bygger på klass och etnicitet där en dikotom uppdelning mellan ”vi” och ”dem” är central. Genom att prata om ”vi” och ”dem” skapas meningsfulla sociala koder som, om de inte problematiseras, kommer att tas för naturliga (de los Reyes och Mulinari, 2005 s. 99). Hur uppdelningen mellan ”vi” och ”dem” uttrycks har ytterligare framträtt genom de sätt på vilket intervjupersonerna förhållit sig till tid vilket är vad nästkommande avsnitt befattar sig med.

4.4 Tid, klass och marginalisering

Jag har tidigare diskuterat hur argument om jämställdhet, att befria kvinnorna (det vill säga vissa kvinnor) från hushållsarbetet, har legitimerat köp av hushållstjänster. I detta avsnitt vill jag emellertid fokusera mer på tidsaspekten och relationen till klass. Temat kom att bli tydligt allt eftersom jag började analysera materialet och var inte ett av dem som intervjuerna kretsade kring. Intervjupersonerna pratade emellertid alla, i relation till anlitan av svart arbetskraft, om att få ”tid över” och att ha ”kvalitetstid”. Med avseende på argument som dessa kan man ställa sig frågan, vad syftar begreppet kvalitetstid på, vem är det egentligen som har tid och hur kan man diskutera tid utifrån marginalisering?

Hushållens motiv till att köpa hushållstjänster sägs ofta vara orsakade av tidsbrist och som Platzer poängterar tycks det vara kvinnors ökade inträde på arbetsmarknaden som har lett till att hushållet blivit försummat. Förskjutningen av kvinnors arbetstid, mer tid till lönearbete och mindre till obetalt arbete i hemmet, är med andra ord en anledning till ökad efterfrågan på hushållstjänster (Platzer, 2003 s. 258 f). Själva grunden för att alls diskutera tid och att ”köpa tid” genom att anställa någon för hushållsarbetet är därför hushållet som en feminiserad arbetsplats. För att teoretisera ytterligare kring detta fenomen har jag valt att även hämta inspiration från Nicky Gregerson och Michelle Lowe som har studerat engelska medelklassfamiljers ökade krav på anlitan av hushållstjänster. Med utgångspunkt i hushållsarbete, klass och differentiering menar de att man kan identifiera två grupper; de som inte har tid att sköta hushållsarbetet och de som inte har något annat alternativ än att göra det (Gregerson och Lowe, 1994 s. 74).

Till att börja med kan man ställa sig frågande inför begreppet kvalitetstid då frågan är hur tid kan vara mer eller mindre kvalitativ? När intervjupersonerna har talat om att anlita svart arbetskraft för hushållsarbetet har ett argument varit att man vill ha just mer kvalitetstid. Kristina säger så här om städarbetet:

Det är det som tar tid och det är det som tar mycket av den lilla tiden som jag har kvar till mina barn när jag kommer hem och till mig själv. Det måste vara kvalitetstid, det är så viktigt och jag kan inte lägga all tid på att bara städa och att laga mat. Så den har jag faktiskt hjälp med. (Kristina 48 år)

[...] men det är mycket det här med att man inte har tillräckligt med tid, man har så mycket annat.
Vi har rätt så aktiva barn. (Hans 50år)

För Kristina betyder kvalitetstid tid att i en i övrigt stressad vardag få vara med barnen och för sig själv. Även Hans relaterar tid till barn och att de tar tid. Att ha hjälp med arbetsintensiva tjänster som hushållsarbetet innebär följaktligen att tid köps loss. Ett motiv för att anställa är således att man vill göra den tid man inte arbetar disponibel för andra aktiviteter, för varandra och för barnen (Gregerson och Lowe, 1994 s. 73 f). Frågan är då om det handlar om att genom tid leva ut en viss livsstil? Gregerson och Lowe menar att i takt med att fritidsaktiviteter som sport och kultur, kommersialiserats har medelklassfamiljer också svårt att finna tid för dessa aktiviteter (Gregerson och Lowe, 1994 s. 95). Att upprätthålla en viss livsstil kräver följaktligen ett visst ekonomiskt kapital för att kunna köpa sig tiden till att utöva den. Möjligheten till att kunna välja hur man vill disponera sin tid är således avhängig den ekonomiska situationen vilket också bekräftas av intervjupersonerna. Så här säger Anette om att väga tid och pengar mot varandra:

A: Men det handlar ju om tid och pris och hur mycket tid man lägger ner på det och sådär va, egentligen.

T: Det är en fråga om tid kan man säga?

A: Ja det är ju ett val du gör, vad tycker jag är viktigast. Ja om jag tycker att det är roligare att jobba då kan någon annan hjälpa mig att göra det hemma. (Anette 55 år)

För Anette finns möjligheten till att välja men den är heller inte helt obegränsad eftersom den är avhängig priset. De los Reyes och Mulinari menar att omfattningen av en informell marknad för hushållstjänster har blivit en väsentlig del av den rika världens livsstil och konsumtionsmönster (2005 s. 107). Eftersom intervjupersonerna menar att det är för dyrt att anlita vit arbetskraft för hushållsarbete kommer den informella svarta marknaden att skapa en möjlighet till en valsituation eftersom då det är billigare att köpa. Vad gäller att väga tid mot pengar säger emellertid Hans så här:

H: På något vis, 80 kr i timmen kanske det är värt men jag är inte så säker på att jag är beredd att betala det. 80 kr i timmen, tre timmar i veckan, det blir en tusenlapp i månaden. Det kan jag ha roligare för. Min bit tar en halvtimme i veckan och Lottas tar kanske en timme. En städare räknar tre timmar i veckan, per gång då alltså, och de gör det på en och en halv.

T: De tar i lite då?

H: Ja, ja det har vi märkt på de vi har haft och det är ett par stycken. (Hans 50 år)

För Hans finns det följaktligen en gräns för vad det får kosta i relation till hur lång tid det egentligen tar att sköta städningen själv. Att Hans och hans familj tyckte att det blev för dyrt är också en anledning till varför familjen inte längre har någon städhjälp.

Utifrån ovanstående vill jag argumentera för att tid, valmöjligheter och svart arbete måste diskuteras utifrån klass. För att ha valmöjligheten att välja och välja bort krävs det ett visst kapital och följaktligen har den icke formaliserade svarta arbetsmarknaden blivit ett alternativ då man inte anser sig ha råd eller vilja betala vad den vita tjänsten kostar. Den svarta marknaden kräver emellertid att någon är beredd att utföra tjänsten till det lägre priset. Därför är det problematiskt att diskutera tid utan att också ta hänsyn till den marginalisering som fenomenet är kopplad till. Ännu en gång vill jag därför komma tillbaka till hur strategier som å ena sidan ska ge familjer mer tid till varandra och å andra sidan befria kvinnorna från hemarbetet måste ses i relation till en underbetald och underprivilegerad grupp av främst kvinnor (de los Reyes och Mulinari, 2005 s. 101). Därutöver, att knyta ”de andra” till specifika arbetsområden, arbetets etnifiering, innebär också att statusen på arbetet sjunker emedan ”det egna” stiger. Bridget Anderson skriver: ”Simply by hiring a domestic worker, the employer lowers the status of the work that the employee does. After all, the employer has better or more lucrative things to do with her time.” (Anderson, 2003 s. 106) Oavsett de skilda kontexterna, den engelska eller den svenska, åstadkoms samma uppdelning mellan de som har pengar att anställa någon för att sköta hushållsarbetet och de som inte har något annat val än att göra det. Oberoende av antalet arbetstimmar går uppdelningen inte att bortse ifrån och för att förstå hur den svarta arbetskraftens görs tillgänglig måste hänsyn tas till den etnifierade och klassmarkerade arbetsmarknaden.

Utifrån den här analysen vars teman alla har knutit an till maktrelationer förankrade i genus-, klass- och etnicitetsrelationer kommer jag i nästa avslutande kapitel att sammanfatta och reflektera över uppsatsen i sin helhet.

5 Diskussion och slutsatser

Jag har nu närmat mig slutet av uppsatsen och det har blivit dags att knyta ihop säcken och sammanfatta resultaten. Innan det vill jag emellertid resonera kring hur min metod och min teori har fungerat, vad som har varit bra respektive mindre bra.

Jag vill till att börja med fokusera på metodvalet och hur det har hjälpt mig att nå uppsatsens syfte. Alldeles i början av uppsatsskrivandet hade jag för avsikt att studera det svarta hushållsarbetet utifrån arbetstagarnas perspektiv men då det visade sig svårt att få tag på in-

tervjupersoner bestämde jag mig för att istället fokusera på dem som kan tänkas anlita arbetskraften. Detta visade sig vara ett fruktbart val eftersom det innebar att jag istället kom att närma mig fenomenet uppifrån och studera de som utgör normen istället för att återigen bekräfta ”de andras” underordnade position. Att göra intervjuer har inneburit att jag har fått ett inifrånperspektiv som jag menar gör studien mer intressant och angelägen. Alternativet till att göra intervjuer hade till exempel varit att göra en analys av den pågående debatten, detta hade dock inneburit att jag hade fått närma mig fenomenet utan att för den skull komma i kontakt med dem som faktiskt är en del av det. Följaktligen anser jag att mitt val av metod varit såväl teoretiskt givande som intressant.

I fråga om mitt val av teori, att utgå från ett intersektionalitetsperspektiv, har det inneburit en utmaning som jag har försökt att ta mig an på bästa möjliga sätt. De teoretiska redskap som perspektivet har bidragit med har betytt att jag på ett bättre sätt har kunnat förstå och teoretisera hur komplexa maktasymmetrier konstituerar varandra och hur den dikotoma föreställningen ”vi” och ”dem” produceras och reproduceras. I relation till svarta hushållstjänster hade det dessutom varit problematiskt att bortse från någon av de dimensioner jag har studerat eftersom dess simultanta verkan utgör fenomenets kärna. I förståelsen av hur hushållsarbete i allt högre grad har blivit en del av den formella och informella marknaden har Wallersteins teori varit värdefull. Dessutom har den bidragit till att förstå grundläggande samband mellan kapitalism och arbetsmarknadens etnifiering. Eftersom Wallerstein inte lägger särskilt mycket fokus på genusrelationer har de los Reyes användning av begreppet feminisering fungerat kompletterande och bidragit till att explicitgöra kvinnors underordnade position samt skillnader kvinnor emellan.

Syftet med uppsatsen har varit att studera hur inställningen till köp av svarta hushållstjänster och hur relationen till marginalisering av vissa grupper kan förstås. I anslutning till detta är det mest väsentliga och övergripande resultatet sättet på vilket intervjupersonerna förhåller sig till och ser på sitt eget handlande i relation till de exkluderande strukturer som omger det svarta hushållsarbetet. När de har talat om hushållsarbete har de till största delen befunnit sig på en individnivå, det vill säga de har främst talat utifrån sin egen position. Inställningen till att anlita svart arbetskraft för hushållsarbete har kretsat kring att det är ett sätt att billigt köpa sig tid, slippa tråkigt arbete och åstadkomma en mer ”rättvis” könsarbetsdelning.

Vid de tillfällen som det egna förhållningssättet sätts i relation till samhällsliga strukturer har detta främst skett med avseende på skattemoral och samhällsekonomi. De exkluderande strukturer som omger fenomenet har de däremot inte reflekterat lika mycket över, istället

tas ordningar och hierarkier mer eller mindre för givna. Det har även varit tydligt hur arbetsdelningen i det egna hemmet inte har problematiserats utan skattesubventionerade hushållstjänster har istället setts som en väg mot ett mer jämställt hem. Att subventionera hushållstjänster skulle, enligt intervjupersonerna, dessutom innebära att svarta arbeten gjordes vita. Huruvida en skattesubvention i grunden skulle ifrågasätta olika maktdimensioner är däremot inget intervjupersonerna förhållit sig till.

Hemmet som en feminiserad arbetsplats har varit påtaglig i framförallt två avseenden, dels då män inte antas behöva ta en större del av ansvaret för hushållsarbetet och dels då kvinnor ses som mest lämpade att anställa. Att männen inte förutsätts delta i hushållsarbetet i högre grad betyder snarare att det är deras beteende som understöds. Hur den ”svenska jämställdhetsdiskursen” främst refererar till den svenska medelklasskvinnan och i mångt och mycket exkluderar stora grupper av kvinnor är heller inget som återgivits hos intervjupersonerna. En oproblematisk syn på klassrelationen mellan ”karriärkvinnan” och ”piggen” kommer följaktligen att bidra till att ordningarna i grunden hålls intakta.

En av de delar som varit mindre framträdande i uppsatsen är sexualitet, jag vill dock poängtera att det inte betyder att jag inte anser att den heterosexuella familjen utgör en grundbult i förståelsen av det reproduktiva arbetets uppdelning där kvinnor, nu som förr, axlar det största ansvaret. Däremot kom sexualitet att vara en mindre framträdande del under intervjuerna vilket innebar att det inte heller blev en explicit del av analysen. Frågan är för många dessutom känslig och då mina intervjupersoner alla definierade sig som heterosexuella är det troligt att de skulle ha haft svårt att förhålla sig till en aspekt de kanske tidigare inte funderat över.

För att svart arbetskraft ska kunna köpas förutsätts såväl ett ”behov” som en grupp som utför dessa arbeten till ett lägre pris och i intervjusituationen var det den här delen som var mest känslig. Enligt min tolkning har detta främst sin grund i att intervjupersonerna inte vill framstå som fördomsfulla men även att man finner det problematiskt att prata om personer man anställer som jämbördiga. Samtliga intervjupersoner är emot att arbetskraft utnyttjas men ser inga direkta samband med sitt eget handlande. Istället har de ofta talat välvilligt om såväl jämställdhet som ”polacker” vilket har inneburit att min uppgift har varit att se bakom dessa uttalanden och istället försöka förstå hur de utgör en bärande del i hur ett ”vi” och ”dem” produceras och reproduceras. Att arbetskraft utnyttjas händer inte främst hos dem själva utan hos andra, händer det trots allt kan handlingarna accepteras med hänvisning till att den lön som ”de” får ändå är vida bättre än vad ”de” skulle ha fått ”hemma”. Den egna situationen priori-

teras följaktligen på bekostnad av ”de andras” vilket i förlängningen leder till att det är personen istället för arbetet som värderas.

Till skillnad från tidigare studier av inställningen till svarta hushållstjänster har mitt mål med uppsatsen varit att försöka utmana och ifrågasätta institutionaliserade normer, synliggöra maktstrukturer och studera hur de verkar i medelklassens vardag. Det svarta hushållsarbetet är, i Sverige, fortfarande ett ganska outforskat område och i syfte att fördjupa arbetet anser jag att det skulle vara av intresse att inrikta sig på en större grupp av människor och att dessutom i högre grad fånga in den ekonomiska kontextens betydelse och studera hur ideologiska förändringar kan tänkas påverka såväl genus- som etnicitetsrelationer.

Avslutningsvis vill jag argumentera för att inställningen till köp av svarta hushållstjänster bör ses som en del av hur exkluderande och diskriminerande strukturer görs naturliga och kommer att tas för givna. Den visar också på hur feminiserings-, klass- och etnifieringsstrukturer har institutionaliserats och blivit en del av ”medelstens” vardag. Inställningen grundar sig således i det tysta antagandet om ”vi” och ”dem”, där ”vårt” handlande endast kan berättigas genom att det finns ett ”dem” som kan utföra det istället.

6 Litteraturlista

Alvesson, Mats och Deetz, Stanley, 2000. *Kritisk samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.

Anderson, Bridget, 2000. *Doing the dirty work? The global Politics of Domestic Labour*. London: Zed Books.

Anderson, Bridget, 2003. "Just another job? The Commodification of Domestic Labor" i Ehrenreich, Barbara och Hochschild Russell, Arlie (red). *Global Woman. Nannies, Maids and Sex Workers in the New Economy*. New York: Metropolitan Books.

Bang, 1995. "Att ha eller inte ha –feminister om pigor" nr 2.

Brah, Avtar, 2001. "Re-framing Europe: gendered racisms, ethnicities and nationalisms in contemporary western Europe" i Fink, Janet, Lewis, Gail och Clarke, John (red). *Rethinking European Welfare*. London: Sage Publications.

Carbin, Maria och Tornhill, Sofie, 2004. "Intersektionalitet – ett oanvändbart begrepp?" *Kvinnovetenskaplig tidskrift*. Nr 3, 2004. s. 111-114.

Collins Hill, Patricia, 2001. "It's All In the Family: Intersections of Gender, Race and Nation" *Hypatia* vol 13, Nr 3. s. 62-83.

de los Reyes, Paulina, 2000. "Folkhemmets paradoxer. Genus och etnicitet i den svenska modellen" *Kvinnovetenskaplig tidskrift*. Nr 2, 2000. s. 27-47.

de los Reyes, Paulina och Molina, Irene, 2003. "Kalla mörkret natt! Kön, klass och ras/etnicitet i det postkoloniala Sverige" i de los Reyes, Paulina, Molina, Irene och Mulinari Diana (red). *Maktens olika förklädnader. Kön, klass och etnicitet i det postkoloniala Sverige*. Stockholm: Atlas.

de los Reyes, Paulina, Molina, Irene och Mulinari Diana, 2003. "Introduktion – Maktens (o)lika förklädnader" i de los Reyes, Paulina, Molina, Irene och Mulinari Diana (red). *Maktens olika förklädnader. Kön, klass och etnicitet i det postkoloniala Sverige*. Stockholm: Atlas.

de los Reyes, Paulina, 2004. "Det problematiska systemskapet. Om svenskhet och invandrarskap inom svensk genushistorisk forskning" i Wetterberg Carlsson, Christina och Jansdotter, Anna. *Genushistoria. En histografisk exposé*. Lund: Studentlitteratur.

de los Reyes, Paulina och Mulinari, Diana 2005. *Intersektionalitet*. Malmö: Liber.

Ehrenreich, Barbara och Hochschild Russell, Arlie (red). 2003. *Global Woman. Nannies, Maids and Sex Workers in the New Economy*. New York: Metropolitan Books.

Eriksson, Catharina, Baaz Eriksson, Maria och Thörn, Håkan, 2002. *Globaliseringens kulturer. Den postkoloniala paradoxen, rasismen och det mångkulturella samhället*. Nora: Nya Doxa.

Esseveld, Johanna, 2004. "Kön/genus och sociologi i ett historiskt perspektiv" *Sociologisk forskning* Nr 3, 2004. s. 3-9.

Feldt, Kjell-Olof och Hadenius, Stig, "Samarbetet med v och mp måste brytas redan i vår" *Dagens Nyheter* 2005-03-24.

Gregerson, Nicky och Lowe, Michelle, 1994. *Servicing the Middle Classes. Class, gender and waged domesticlabour in contemporary Britain*. London och New York: Routledge.

Hammar, Åsa, 2000. *Som om vi inte finns – om rasism och sexism i städbranschen*. Stockholm: Federativs.

Hägerström, Jeanette, 2004. *Vi och dom och alla dom andra på Komvux: etnicitet, genus och klass i samspel*. Lund: Sociologiska institutionen, Lunds universitet.

Kvale, Steinar. 1997. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Lindkvist Scholten, Christina, 2003. "Genusgeografier - regional utveckling och feministisk kulturgeografi", s. 61-88 i Mulinari, Diana och Sandell, Kerstin (red) *Mer än bara kvinnor och män. Feministiska perspektiv på genus*. Lund: Studentlitteratur.

Lykke, Nina, 2003. "Intersektionalitet – ett användbart begrepp för genusforskningen?" *Kvinnovetenskaplig Tidskrift*. Nr 1, 2003. s. 47-56.

Nyberg, Anita, 1999. "Hemnära marknadstjänster – kvinnors befriare?" *Kvinnovetenskaplig tidskrift*. Nr 3, 1999. s. 57-61.

Nyberg, Anita, 2004. "Blir det kvinnorna som betalar notan?" *Framtider*, vår 2004. s. 15-20.

Ohlsson, Birgitta, 2005. "Bevare feminismen för parti" *Arena*, Nr 2, 2005. s. 57.

Platzer, Ellinor, 2003. "Genuskontrakt och social differentiering. Om kariärfamiljers efterfrågan på hushållstjänster" i Mulinari, Diana, Sandell, Kerstin och Schömer, Eva (red) *Mer än bara kvinnor och män. Feministiska perspektiv på genus*. Lund: Studentlitteratur.

Pålsson, Ann-Marie och Norrman, Erik, 1994. *Finns det en marknad för hushållsarbete?* Stockholm: SNS förlag.

Riksskatteverket, 2000. *Skattestatistisk årsbok 2000. Tax Statistical Yearbook of Sweden 2000*. Stockholm: Riksskatteverket.

Sangregorio, Inga-Lisa, 2005. "Tråkiga människor slutar städa" *Arena*, Nr 1, 2005 s. 44-47.

Skeggs, Beverly, 1999. *Att bli respektabel*. Göteborg: Daidalos.

Smith, Anna Mari, 1998. *Laclau and Mouffe. The radical democratic imaginary*. London: Routledge.

SOU 1994:43 *Uppskattad sysselsättning: om skatternas betydelse för den privata tjänstesektorn*. Stockholm: Liber förlag.

SOU 1997: 17. *Skatter, tjänster och sysselsättning*. Stockholm: Liber förlag.

Thomsson, Heléne, 2002. *Reflexiva intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Wallerstein, Immanuel, 2002. ”Kapitalismens ideologiska spänningar: Universalism kontra rasism och sexism” i Balibar, Etienne och Wallerstein, Immanuel. *Ras, nation, klass. Mångtydiga identiteter*. Göteborg: Daidalos.

Wallerstein, Immanuel, 2002. ”Hushållsstrukturer och skapandet av arbetskraft i den kapitalistiska världsekonomin” i Balibar, Etienne och Wallerstein, Immanuel. *Ras, nation, klass. Mångtydiga identiteter*. Göteborg: Daidalos.

Widerberg, Karin, 2002. *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.

Williams, Fiona, 2001. ”Race/ethnicity, gender and class in welfare states: a framework for comparative analysis” i *Rethinking European Welfare*. Red. Fink, Janet, Gail Lewis och John Clarke, London: Sage Publications

Wästerfors, David, 2004. *Berättelser om mutor. Det korruptas betydelse bland svenska affärsmän i Öst- och Centraleuropa*. Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.

Öberg, Lisa, 1999. ”Ett socialdemokratiskt dilemma. Från hembiträdesfråga till pigdebatt” i Florin, Christina, Sommestad, Lena och Wikander, Ulla (red) *Kvinnor mot kvinnor. Om systemskapets svårigheter*. Stockholm: Nordstedts.

Internetkällor

Hemfrid – En enklare vardag. Ett bättre liv.

<http://www.hemfrid.se/content/frontpage.asp> Sökdatum: 2005-05-11

Riksskatteverket. ”Allmänhetens syn på skattesystemet, skattefusket och myndigheternas kontroll.” RSV Rapport 2003:2

<http://skatteverket.se/rapporter/rapport200302/rapport200302.pdf> Sökdatum: 2005-04-18

Bilaga 1

Malmö 2005-03-30

Hej

Mitt namn är Terese Anving och den här terminen skriver jag min magisteruppsats i sociologi vilket också är anledningen till det här brevet. Jag undrar nämligen om Ni skulle kunna tänka er att ställa upp för en intervju?

Man vad handlar då uppsatsen om? Jo, den tar sin utgångspunkt i den just nu mycket aktuella ”pigdebatten”, det vill säga debatten om huruvida hushållsnära tjänster ska skattesubventioneras eller inte och vad en eventuell skattereduktion skulle komma att ha för betydelse. Med anledning av debatten är jag intresserad av ”medelsvenssons” inställning till svart arbete och framförallt inställningen till köp av svarta hushållsnära tjänster. Mitt syfte är följaktligen inte att moralisera över huruvida man anlitar svart städhjälp eller liknande, det är *inställningen* till fenomenet som är i fokus för min studie.

Jag kommer att göra ett mindre antal djupintervjuer, ca en timme, som i sin tur kommer att spelas in på band. Intervjuerna kommer därefter att skrivas ut för att lättare kunna analyseras. När uppsatsen till slut är färdig kommer såväl banden som utskrifterna att raderas. Namn och andra fakta som kan avslöja vem Ni är kommer att fingeras och jag garanterar Er således fullständig anonymitet. Nu hoppas jag bara på att ni skulle vilja ställa upp på en intervju, vilket skulle göra mig mycket glad!

Vänliga hälsningar Terese Anving

Tel 040-266427 eller 0702-511829

pannikk@hotmail.com

**Om att anställa någon
för hushållsarbete**

Vem ska anställas

Dig och ditt/ert hushåll

Jämställdhet

Värdet av olika arbeten

Dig och ditt/ert hushåll

- Familj
- Utbildning
- Bostad – villa eller lägenhet?
- Nuvarande position i arbetslivet
- Arbetstider – heltid, deltid?
- Möjlig partners arbete och arbetstider
- Hur sköts hushållsarbetet?
- Är du nöjd med din nuvarande situation? Hur skulle du vilja att det såg ut?
- Hur ser du på hushållsarbetet, roligt tråkigt?
- Vad kan du tänka dig att försaka?

Om att anställa någon för hushållsarbete

- Hur skulle du definiera svart arbete (eftersom det är ett stort begrepp som många använder sig utav)?
- Kan man definiera arbeten som mer eller mindre svarta ex. målning, städning, byteshandel?
- Vilka tjänster skulle du vilja att någon annan tog hand om?
- Har du/ni funderat på att anställa någon för att ta hand om visst hushållsarbete?
- Om ja, svart eller vitt arbete? Varför/varför inte?
- Hur tror du att folk i allmänhet ser på att anställa någon svart gentemot vitt?
- Pratar man om det, på t. ex arbetsplatsen? Accepterat fenomen?
- Om ja, hur? Är det för att man vill ha någon eller för att det är något förkastligt?

Vem ska anställas

- Vem skulle du vilja tog hand om hushållsarbetet?
- Om man vill anställa någon, vilka önskemål har man då?
- Skulle du anställa vem som helst eller vem känns det mest rätt att anställa?
- Ser du några problem med att anställa någon svart?

- Att anställa svart kan det vara en situation där såväl arbetsgivare som arbetstagare gynnas?
- Hur förhåller du dig till huruvida man kan hjälpa någon genom att anställa den?

Jämställdhet

- Vad är jämställdhet för dig? (på det privata och det offentliga planet)
- Hur vill du göra för att hemmet ska bli en mer jämställd plats?
- Hur ser du på relationen mellan avlastning i hemmet och jämställdhet, finns det någon? Vitt/svart arbete?
- Rut-avdrag (förklara) en väg till ett mer jämställt samhälle? (pigdebatten)
- Ser du några problem med att vissa personer gör det arbete någon annan i familjen skulle kunna göra?

Värdet av olika arbeten

- Vad är arbete (hushållsarbete kontra lönearbete)?
- Vad tycker du är mest värt hushålls- eller lönearbete?
- Hur mycket är en timmas hushållsarbete värt i kronor?
- Hur mycket kan du tänka dig att betala för en timmas hushållsarbete?
- Kan man tala om att olika uppgifter är olika mycket värda?
- Skulle du anställa vitt om det vore billigare men fortfarande inte lika billigt som att anställa svart?
- Hur ser du på att löner i relation till vem som utför arbetet?

Har du något mer som du vill tillägga, något som du tycker vi har missat och som borde få komma fram?